

¼øððkLk { nkðehuÉþkðu=ku { kLkðe { kxLkkuMkðkæ { { kúik { kòko

íkelúfH ¼øððkLk { nkðehMðk { eLkkuYtík { WÄkÉþ «kó Úkkþ Au[©]e WÆkhkæþLk Mkqk { kúke. yk WÆkhkæþLk Mkqk { kt yL { yu { kúik { kòkðke «kró { kxuYkð-þf 73 øknykuÁkh ¼kh { þþkuAu yuøkný/sLkk SðLk { kt «øxuíku { kúik { kòkðke «kró fhuAu { kúik { kòkðke «króLkkt yuMkÁkkLkkuðþuÁkh { kí { k[©]e { nkðehMðk { eyuYkÁku=irrðhnx Éþðk òEyu

“ ntrík { Lku { kúikøríkLkkuMk [ku { kòkofne çkíkkðwAw íkuík { uMkð¼ ðku ðMíkMðYÁkLkuòýLkKh rsLkkuY; kLk, Éþðk, [krh[°]k yLkuíkÁkLku { kúik { kòkofíkuAu íkukuYLMkMhELku½ýkþ SðkuMkÆøkrík Ákkþþk Au ”

jkLk yx÷u Sð ðøktuYðþkðke ÞúkkúkoMk { s. jkLke ÁkhwkknyuMkðuYðþku íkuLkkt MkðuøknýkuYLU íkuLk Lk Mkðu Ákþkþku (Ákrhýk { k) LkuÞúkkúko; kLk WÄkÉþþuAu

Sð, ySð, çkÄ, Ákþþ, ÁkkÁk, ykþð, Mkðh, rLkshk yLku { kúik yuLkð íkúþkuYx÷ufuíkðkuAu

yuLkð íkæðkLk yÁMíkíð { kt ¼kðÁkþf[©]ðk yúðk hw [, íkukuLk { Mkþþíð yúðk ÉþðkSðkrÉ íkæðkLkku yçþkMk, íkæðk ÁkhwkkLkuMkðLk íkúkk { kòkð¼ú fufv { kòeykLkkuíþkøk yuMkþþíð fuMkþþkÉþðkLkkt ÷úký Au

Mk [e[©]ðk rðLk [krh[°]k Mk¼ðe þfíkLkúke; yLku[©]ðk WíÁkðk ÚkE yx÷u [krh[°]k ykðus. sluku[©]ðk Lkúke íkuku jkLk Lkúke, yLku; jkLk rðLk [krh[°]køkný ðþkúke ! øknýhrníkLku { kúik Lkúke, yLkuY { ðíklkurLkðkóy fupktík Lkúke.

jkLkúke { LkwþkuíkæðkkuòýuAu Éþðkúke íkuLkkt[©]ðk fuhw [fhuAu [krh[°]kLkuòíklkurLkøknín fhuAuYLUíkÁkúke rðþð Úkkþ Au MkðuÉw¼kLkkuLkþ fhðk RáAíkk { nš}kykuMkþ { yLkuíkÁkúke f { kúkkuúþ fhe, { kúikøríkLkuÁkk { uAu (1-h8)

Mkþþíð (Mkþ[©]ðk-Éþðk) «kó fþkóÁkAe, WÆkhkæþh ðþk ðþk øknýkuku«kó fheLkuSðuf { þ[°]kuku Síðk { kt Ákhkç { Ék¼ððwòEyu íkuntvne çkíkkðwAw íkukuMk { SLkuíkúkk økhwkk çkíkkðþk « { kýu[©]ðkÁkþf íkukuYLMkMhELku fux=þ SðkurMkð-çkð yLku { wík ÚkE ÁkrhrLkðkóy Ákk { e, MkðuÉw¼kLkkuYtík fhe þðþk Au

«Úk { økný íku 'Mkðøk' yúðk { kúkk¼ ÷k»kk. Mkðøkúke Sð { kt íkeðúÁ { þ[°]ðk sL { uAu íkeðúÁ { þ[°]ðkúke íkuku { kúkk¼ ÷k»kk ðæ ðfðþkík Úkkþ Au íkúke íkuSð yLkíkfk» Mkkkh { kt h¾zLkKh çkÄ- { kLk- { kþk yLku ÷k¼LkkuLkþþ fhuAuíkúkk Lkðkt f { oçkkÁíkuLkúke. çkÄkrÉLk Lkþúke íkæðkúke { kt íkuku y[©]ðk Éþ Úkkþ AuYLUrðþð[©]ðk sL { uAu rðþð[©]ðkúke fux÷kf Sðkuíku¼ðus rMkrð Ákk { uAu yúðk[°]kesu¼ðuíkkuYð-þ Ákk { us Au

çkeòuøkný íku 'rLkðÉ' yúðk Mkkkhúke rðhóíkíkk. íkukuLkúke Sð Éð- { Lkwþ-ÁkþÁk¼e MçkÁe f { ¼køk { kt rðhóík Úkkþ Au rðhóík Úkþk çkÉ íku ¼køk MkkÁLkúke «kró { kxuYkH¼ íkuS Ákrhøknín fhðku íkS ÉuAu yLkuYUheíku Mkkkh { kòkðkkuðáAÉ fhe, rMkrð { kòkðkuÁkk { uAu

°keòuøkný íku 'Á { þÁk'. íkukuLkúke Sð ÁkhwkkLkuøk { íktrð»kþMk¼ku { kt rðhóík Úkkþ AuYLUøknýMÚkÁ { oíkS MkkÁkYtú MðefkhuAu yUheíkuAÉLk-¼ÉLk, Mkþkøk-rðþkøk ðøktuþkherhf yLku { kLkrMk f Éw¼kLkkuYtík ÷kðe, íkuYðþkçkÄ { kúkk¼ «kó fhuAu

[kúkkuøkný íkuøknýtúkk MkkÁš { fkuke 'Mkðþþk' . íkukuLkúke { LkwþLkurðLkþ «kó Úkkþ Au íkukuLkúke íkurðLkþ { çf MkðuÁ { fþkøMkkÁuAu

Ákkt [kuøkný 'yk÷kuLk' yúðk (øknýYkøk» ÁkhwkkLk Ékøk fçkç- fhe Éðk íku íkukuLkúke Sð { kúik { kòkç { kt rðLk fhLkKhkt íkúkk yLkík Mkkkh ðÁkhLkKhkt[°]ký þðþkuÁkhwkkLk { kúke ¾[e fkuZuAuYLUkMh»íkk «kó fhe þfuAu[°]ký þðþkuíkuYk : { kþk, rLkÉLk (¼køkkúke ÷k÷Mk) yLkur { ÚþkÉþðk (Mkíþ WÁkh[©]ðk Lk [kðe yúðk yMkíþLkkuYkøknín).

Aèkuøkný íku 'LkÉLk' yúðkøktÁkhwkkLke ykøk» ÁkhwkkLk Ékøkfçkç-e sðk íku íkukuLkúke Sð ÁkùkíkkÁk «kó fhuAu ÁkùkíkkÁkúke ðhkþ «kó fhuAu yLkuðhkþúke ytík:fhýþð «kó fhuAu

Mkkík {kuoñý íku' ðknoý', yúkkóktçkeòLke ykòx ÆkkúkkLk Ækòk «òkx fhòk íku íkkúkkúke Sð yLkñ [ík «ð]ÿkyku fhíkkuyxfuAu yLkuWr [ík «ð]ÿkyku [kt «ð]ÿk Úkkp Au

yKX {kuoñý íku' Mkk {rP'f' yúkkóktMk {¼kð {kt ykí {kLkuMúkkRÁkík fhòkuíku íkkúkkúke Sð yÁkS {f «ð]ÿkyku kúke rðhík Úkkp Au

Lkð {kuoñý íku íkeúkkfLke Míkñík. íkkúkkúke ©ðkñ [Lke rLk {ø íkk «kó Úkkp Au

Ëp {kuoñý íku ðkñtkuðÈLk.

yròkpkh {kuoñý íku' «ríkç {ý' yúkkóktÚkP ¼e LkkuyLkñkÁk fhe, íku kúke rLkðÿk ÚkPtyLkLkðe ¼e Lk fhòk Lk -e fhòtíku

çkhh {kuoñý íku' fkpñMkòkó yúkkóktPkerhf ÒpÁkhhkuAkze, yf ykMkLkuÁMÚkh ÚKE ðpLkMÚk Úkðtíku íkkúkkúke Sð yíkeík yLkuðíke kLk ÆkkuÁkE Lk¾e þfuAuyLkÁkAe ¼kh Æp Úkðkúke M¾urð [hík {shLke ÁkkuMðMÚk ÓÈpu «þMík ðpLkPðík ÚKE þfuAu

íkn {kuoñý íku' «ípkíþkLk' yúkkóktfþtíþkòðkLkurLkP { . íkkúkkúke Sð f {çkÁLkLkkt íkhkuçkÁ fhe þfuAu íkÚk EáAkrLkhkÁ «kó fhe þfuAu íku fhLkhhku Sð MðoÁkÈkúkkúke kúke íkþýk rLkðÿk fhe, çkíkèkèkh MíkÁkhrník ÚKE rð [huAu

[kÈ {kuoñý íku' Míkð-Míkñík- {þkx'. MíkðLk yLkuMíkñíkúke Sð ;kkLk-Ëþk- [krh°kYÁke MØ {o«kó fhuAu íkÚk yðe ykhhÁLk fhe þfuAufy súke MkkkhLkuyík ykðe þfuAu

ÁkÈh {kuoñý íku' fk ÷ «rík ÷ ¼Lk' yúkkóktþkðp ð¾íkuþkðp fk { fhòk fk ÷ Lke çkçkík {kt MkkðÁkLke. íkkúkkúke Sð ;kkLkLkuykðhý fhLkhh f {kkkuLkþ fhe þfuAu

Mkñ {kuoñý íku' «kbrùÿkfhý'. íkkúkkúke Sð ÁkÁk f {oÁkR Lk¾e, Èkhrník ÚKE þfuAu þkðp heíku«kbrùík fhLkhhku Sð {kòkyLku {kòkktV ð íkÚk yk [kh yLkuyk [khLkV ð «kó fhe þfuAu

Mÿkh {kuoñý íku' úk {kÁkLk' yúkkóktfhk yÁkhhÁLke úk {k {kòkðe íku íkkúkkúke Sð r [ÿkLke «Mòkíkk yLkuMðo ¼qk«kyeyku«ípu {Pke¼kð «kó fhuAu ÁkAe íkuhkòkñkhrník ÚKE, rLk¼p çkLke þfuAu

18 Úke h3 MðÁkLk ðkñý íkuMðkþk yLkuíkk Ákkt [«fkhu: ðk [Lk (ÁkX ÷ ðkuík), «ríkÁkþÁLk (ðkñtkuþfk ÁkAðe ík), Ákrðíkk (ðkðk Ækkuhðíkk), yLkñúkk (® [íkLk- {LkLk), yLkuÄ {fÚkk. Mðkþkúke ;kkLkLkuykðhý fhLkhhkt f {oLkþ Ák {uAu

[kðeMk {kuoñý íku' ©úkkhhÁLk' yúkkóktMkðkñkLkñkðLk. íkkúkkúke Sð y ;kkLkLkuykðhý fhuAu

Ák [eMk {kuoñý íku' yfkòk LkMkLkðpLk' yúkkókt yf ðp ðMík [kt r [ÿkLke MúkkÁkLk. íkkúkkúke Sð r [ÿkLkhhkÁ fhe þfuAu

AðeMk {kuoñý íku' Mþ { íkkúkkúke Sð ÁkÁkLkLkLkhhkÁ fhe þfuAu

MÿkkðeMk {kuoñý íku' íkÁk'. íkkúkkúke Sð ÒpðÈLk yúkkóktÁkðçkñkÁk f {kkuÈpñhý «kó fhe þfuAu

yèðeMk {kuoñý íku' ÒpðÈLk' íkkúkkúke Sð Mðo«fkLke rçpLke WÁAðkíkkYÁke ðpLkLke Wíffjü Ákþhe «kó fhe þfuAu yLkuþð-çkð íkÚk {ðík ÚKE þfuAu

h9 {kuoñý íku' M¾þkíkk' yúkkóktM¾Lke MÁkñkLkñkLkðhý. íkkúkkúke Sð rð»kþM¾kúkt yLkuMkñík «kó fhe þfuAu íku fþkòÁkAe s íkuMk [e yLkñÁk, yr¼ {kLrhníkíkk íkÚk þkñhíkíkk «kó fhuAu yLku [krh°k {kñLkþ f {kkkuLkþ fhuAu

°keMk {ku økný íku 'y«ríkçkØíkk' yúkkókt Lkehokóíkk. íkkúkkúke Sð rLk:Mkbóíkk «kó fhu Au yLkurLk:Mkbóíkkúkkúke hkokkrÉhrník íkúkk áZ {LkMF çkLke, rĒðMkuMkíkík çkík Mkbk íkS, y«ríkçkØÁkýurðnhuAu

yf°keMk {ku økný íku 'rðrððíkpGpKMLKMLkØLkk' yúkkókt † e-ÁkpLkÁkMkf ðøktúke hrník þPLkyKMLk- {wf { ðøktu Mkdðkt íku íkkúkkúke Sð [krh°kLke húkk fhe þfuAu

çk°keMk {ku økný íku 'rðLkðíkkk yúkkókt rð»kPkuíkhVúke ykí {kLkÁkhkzç ¼ Úkðwíku íkkúkkúke Sð ÁkÁkf {kLk fhðk {kxu«PíLkðkLk ÚkkP Au yLkuçkKÁk f {oÉh fhðk yr¼ {¼ çkLkuAu

íþkeMkúke 40 MkaeLkk øký íku: M¼køk ({zæe {kt çkMke s {ð), WÁkrÄ (MkÄLkMk {øké), MĒkøk yknkh, f»kkp (çkÄ- {kLk- {kPk-÷k¼), Pkøk ({Lk-ðkye-fkPkLke «ðjçk), þeh, MknkGP (Mkúkeyk), ¼ðík (yknkh)Lkt «íPkíPklk yúðk íPkøk Au yLku41 {ku økný íku 'MĒ¼kð-«íPkíPklk' Au yúkkókt yðk «fkhLkkuMÁkýoíPkøk fusúke Vhe fĒe Lk fhðkuÁkzu

çkíkk ÷ eMk {ku økný íku 'ríkYÁkíkk' yúkkókt MkaMk½Lke ðp ðøktu çkçkíkíkk {kt yk [kh {PkĒkykLkuyLkMkðwíku íkkúkkúke n ÷ fĒÁkýurLkhkík «kó ÚkkP Au MkaÁkkt «þMír [økúÁkhý fPkønkðkúke y« {çk hnðkLke [eðx ÚkkP Au íkúkk yLp ÷ křkLkuÁký rði kMk QÁksuAu

43 {ku økný íku 'ðPðjP' yúkkókt MkaAwðøktúke MkdðkpPçk.

44 {ku økný íku Mkdøkný/MkÁkóíkk.

4Ák {ku økný íku ðeíkhkóíkk yúkkókt Thkøtíkíkkhrníkíkk.

46 {ku økný íku 'úktík' yúkkókt MknLkpÁðík. íkkúkkúke Sð Ákrh»knku yúkkókt {wf e-yku Síke þfuAu

47 {ku økný íku 'hðík' yúðk rLk ÷ k¼ íkk.

48 {ku økný íku 'yksð' yúkkókt Mkhøíkk. íkkúkkúke Sð {Lk-ðkye-fkPkLke yfYÁkíkk yLkurðpMØ «kó fhe þfuAu

49 {ku økný íku 'Ēwkk' yúkkókt yíkhLke Mka [kE. íkkúkkúke Sð yík:fhýpMØ «kó fhuAu

Ák1 {ku økný íku 'fhýMkíP' yúkkókt yíkhLke Mka [kE. íkkúkkúke Sð rçPkMk {Úpø «kó fhe þfuAu

Ákh {ku økný íku 'PkøkMkíP' yúkkókt {Lk-ðkye-fkPkLke Mka [kE. íkkúkkúke SðLke «ðjçkykurLkĒkøk çkLkuAu

Ák3 Úke ÁkÁk MkaeLkk økný íku {Lk, ðkye yLku fkPkLke 'økóíkk' yúkkókt yP¼ ÓPkÁkh {kúke húký Au íkçs Ák6 Úke Ák8 MkaeLkk økný íku {Lk-ðkye-fkPkLke 'Mk {Ákhýk' yúkkókt íkç LkuP¼ {køkç kt MúkkÁkLk fhðk íkuAu

Ák9 {ku økný íku 'çkLkMkÁkóíkk' yúkkókt pçkçkLk {kt rðpKhĒíkk Au íkkúkkúke Sð Ēkñkðkæ MkkpLke ÁkæuMkMkhhYÁke yHÚP {kt ¼kðkE síkkLkúke. ÁkhíkçkçkLk, rðLkP, íkÁk yLku [krh°k ¼ ÷ u«fkhu«kó fhe, MðrMkØkík yLkuÁkhrMkØkík {kt fip çkLke, ysp çkLkuAu

60 {ku økný íku 'ĒpukMkÁkóíkk' yúkkókt íkçkúkkç kt MkbPFT°Øk. 61 {ku økný íku [krh°kMkÁkóíkk. 6h Úke 66 MkaeLkk økný íku ©kçk- [úkwÁkíy-rsnðk yLkuMÁkP RrLýPkúkk 'rLkøkn' yLku67 Úke 70 MkaeLkk økný íku çkÄ- {kLk- {kPk yLku ÷ k¼Lk 'rðsp' Mk {sðk.

71 {ku økný íku '«áP-îwç-r {ÚPkĒpuk-rðsp yúkkókt, hkok-îwç yLkur {ÚPkĒpukLkurðsp Au íkkúkkúke Sð çkLk-Ēpuk- [krh°kLke ykhkÁkLk fhðk «PíLkpe ÷ ÚkE, ykç «fkhLk f {úke økkç íkkzðk íkíÁkh ÚkkP Au «Úk {íkku {kñLkP, çkLkðhýeP, ĒpukðhýeP yLku yíkhkP yç [kh f {kñkkuúkp ÚkkP Au íkç kt Áký {kñLkP f {o«Úk {úkey Úkíkk, yík {ñkkoçkĒ çkçfelkkt øký Mkkúkuúkp Ákk {uAu íPkçkĒ íkkuyLkík, ©wç, MÁkýo rLkhkðhý, MÅ»x, rðpØ yLku

÷krf íkúkk y÷krfLkú«fkrpf yðWfK{ fð÷;kkLk Ēpúk «kó ÚkkP Au ĀkAe BpktMkĀe íkuMkPkkk Ēpk{kt y÷ufu{Lk-
ðkye-fkPkkk ŌPkĀkhhkúPútk nkúP Au íPktMkĀe íkúku(rLkĒk AíktĀkĀkĀyLkk nk÷ðk- [k÷ðk sðe Mðk¼krðf rçPkykúku
fkhý) suf{çkĀLk ÚkkP Au íkuMk¼kfkhe MĀkpðk÷nkúP Au {k°k çkuúky xfuAu Ākne-e úkyuçkĀkP Au çkeS úkyú
íkkúkyLk¼ð ÚKE òP Au yLku°keS úkyúíkuLkkp Ākk{e òP Au'

7h{kuøkný íku'pi÷peĀkýú yúkkókt(WĀkh sýkŌPk «{ký) fð÷;kkLk «kó ÚkPk ĀkAe {nqko fhíkt Āký ykuAtú
ykpúP çkkfe hny ípkhu íkur¼úku {Lk-ðkye-fkPkkk ŌPkĀkhhkúkuLkhhkĀ fhe su{kt {k°k i kMkĀAðkMk sðe Mkq{
pkehrçPkykuçkkfe hne-e nkúP Au yLkusú kúke ĀkíLk ÚðkLkkuĀký M¼ð Lkúke yðe pñ÷ ÷pklúke °keS ĀkkPheyu
ĀM{ík ÚkkP Au «Úk{ íku {LkkŌPkĀkhhLkuhkfuAu ĀkAe ðkye ŌPkĀkhhLkuhkfuAu ĀkAe fkPŌPkĀkhhLkuhkfuAu ĀkAe
i kMk«i kMkLkuhkfuAu ĀkAe y-R-W-É-÷wyúĀkt[nñð yúkhkuçkne íkt s÷÷kúð¼ík ÷kokuíkk÷k ð¼ík{kt íkuMúke-
fuMq{ yðe {Lk-ðkye-fkPkkke fkr Āký rçPk rðLkLke íkúkk suĀMÚkrík{kúke ĀkAe ĀkkAk VhðĀkýúLkúke yðe pñ÷
÷pklúke [kúke ĀkkPheyuĀMÚkík ÚkkP AuyLkuíPktĀMÚkík ÚkíLkLke Mkkúkus ðĒLkeP, ykpúP, Lkk{ yLkuøkkfk yu[kh çkkfe
hne-k f{çkPkkLkúP fhe Lk¼Au

73{kuøkný íkuyf{ðkk. yúkkóktWĀkh «{kýu[kh f{kkkúkkP ÚkPk ĀkAe pñh{k°kLkkuMð«fkhúPkk fheLkuíkuSð
MkeĀe ÷exe{kt, Qaððkríkúke, yf Mk{P{kts ðkrfku{fkuøkkP rðLk íku({kú) MúkkLkúðP Au yLku;kkLkYĀke ÷úkyðk÷kúKE,
rMkŌ-çkð yLku{ðík çkLkuAu (h9)

ñMk-sx-[kne-Úkk-Ākrhøkín-hkr°¼kúLk-[k÷ðk-çkk÷ðk ððknu«ðfkyku{kt yMkðĀkLke, {Lk-ðkye-fkPkkk
yMkí«ðfky{kúke ykhúky, çkĀ, {kLk, {kPk yLku÷k¼, ErLýPrLkøkínLkky¼kð, økð Ēv4ðfky, ¼køLke ÷k÷Mk
yLkur{ŪPkíð yuçkĀkt ykí{k{kĀkĀkĀf{oĒk¼÷ ÚðkLkkt íkhku yk ðkuAu íkuçkĀkúke hkøkîkkPútk çkLk÷kuSð ĀkĀkĀf{o
çkĀAu

su{ fke {køkk ík÷kðLkuMkfðe Lk¼ðnkúP, íku«Úk{ íku{kt LkðWĀkkye Ēk¼÷ ÚðkLk {køkkçkĀ fhe, yĒhLkú
Ākkye W÷u[eLkuMkfðe Lk¼ðnkúP yu íku{ MkP{e r¼úku yúĀký, «Úk{, Lkð ĀkĀkĀf{oĒk¼÷ ÚðkLkkt yk ðkuYĀke íkhku
çkĀ fhe, ĀkAe fhkzkusL{úke yfXk ÚkP÷k f{tkuikĀk ðzuĒñ fhðnkúP yu (30)

'e MkefFjkkk Mkef' {kt {÷íke rððkík ðEyu:

e stkmðk{e ĀkAðk ÷køPk :

nu{nk{nk ! {nkðeh ¼kðkLkúWĀkĒP÷kuMkðoĒw¼kú kúke {ñðík yĀkkðLkhh Wfky {køkoík{usuheíkuðýkuAu
íkuheíku y{Lkufne M¼÷kðku

e MĀ{kMðk{e fnðk ÷køPk :

fk-pĀk ĒrkyuWĀkĒP÷kuíku{nkrdfx {køko{Usu«{kýuMkð¼éPkuAu íku«{kýuik{LkúPÚkkç{unrfne M¼÷kðnkú
Atú ÷krfku ðĀkkheykusú ĒMík M{ñLkuíkhe òP Au íku{ yk {køkkúyLkMkheLkú½ýk ÷krfkuYĀkhh Mkmkhh íkhe økPk
AuyLku¼rð»P{kt Āký íkhpú (1-6)

ĀkĀðe, Ākkye, yĀLk, ðkPú ĀkLpkkkt çkes Mkrník íký, yLkúðjkkuyLkunk÷e[k÷ep fuíkkðt «kýeyku yú
Sðkkk A ðkkuAuyA ðkku yfçkeð «ípuñMk ĀkrhøkínkrĒke f{çkĀLkLk rLk{fky çkLkuAu çkMð{kLk {kLkðeyu
ĀkkkkLk áúkk WĀkhúke yLkrf ñkíúke rð[kh fhðkufy {khe {kvf yLP fke «kýeLkúĒw¼ øk{íkuLkúke íkúke {khu
fkRLke ñMk Lk fhðe ðEyu jkkLkLk jkkLkLkkuMkhh Āký y÷÷kus Afu íkufkRLke ñMk fhíkuLkúke. yñMkLkku
rMkðkík Āký yk s Auíkk íkúkus ptkík furLkðkóy Āký fnuAu (7-11)

ĀkhríkúBpktMkĀe {Lkwpkú kúke Mðo«fkhLkkt ĒkøkkúĒñ ÚkPk Lkúke, íPktMkĀe íku{Lk, ðkye yLkufkPkkúke MĀkĀyĀkýú
yñMkLkúĀk÷Lk fhe pñðkLkúke. ykúke {nk÷kkðk çkMðkP÷e {LkwpursíkuLýP ÚKE, rðkP¼køkkúke rLkðfky

13. Ēšp yōk Mōkū {kt suōpāōik nōh nōh p°kyuWākh rōšp {pōuAu íkūkk fhíkt ĀkkūkkLk ykí{kLkus SíkuAuíkkurōšp ©c Au

14. ĀkkūkkLk ykí{k Mkkú s pō fh. çkkìk p°kyuMkkú pō fhōLkū «PksLkū pūAu? ykí{k îkhk ykí{kLkus Síkelkus {Lkūp Mki¼ «kó fhuAu

1Āk. Ākt[Erlýpku çkĀ, {kLk, {kPk, ÷k¼ yLkūĒšp yōkurLks ykí{k-yuĒM p°kyuAu yf ykí{kLkus Síke ÷ōkūke yk çkĀLkū Síke ÷E pfpk Au - WfkhkūpLk

çkkLk

16. çkkLkLk «fkp rōLk su{kūk-{kōyLkMhōLkE EāAk hk¾Auíkyōk yĀ {Lkūp sōkuAufusuĒkōç sbk÷{kt [k÷ōk EāAuAu -¼ōkōíke ykhkĀLk

17. økkīk ! çkkLk yLkurçpLk Mpkōkūke s rMōYĀke Væ {suAu yf [çūke hūk [k÷íkuLkūke. ykĀku yLkū ÷bkzusbk÷{kt {épk yLkūyLpklpLk Mkpōkūke s Lkōkh{kt «ōpe pōpk. -{nkrLkpeūk

18. slūke ĀkkMku çkkLk-çkMōYĀke áZ ĀLkūp Au ©kkLkYĀke «íplk híLkí°PYĀke Mkhkt çkký Au yLkū sōyūĀkh{kūko ÷ūp çLkLkōpūAuíkfĒe {kūk-{kōko [fíkuLkūke. -çkkĀĀknæ

pe÷

19. slūkpōLk ÷kōūp yLkūçktíúke pku¼Au YĀk yLkū÷ū{e Ākh økšōík AuĀký pe÷-øky rōLkLkūAuíkuĀkĀ»kkLkku {Lkūp sl{ rLkhūkf Au

h0. «kýeykçkt suMkkūke nelk Au YĀk{kt fWĀk yLkūōpūke yíplk SýøpeýoAu yLkūAíkkp suçLk{kt MĒh yōtū pe÷ Auíkkū{Lkūp SōLk Mksrōík Au

h1. pe÷ s rōpō íĀĀ Au pe÷ s Ēplk-pmō Au pe÷ s çkkLk-pmō Au pe÷ rō»p-p°kwAu yLkūpe÷ s {kūk-MkkĀkkLk Au - pe÷Āknæ

Mōkūp

hh. rōLkĀkōf slūkyāpLk fhkūAu yōtū çkkLk «{kĒLkū fkhýu¼q-e Āký sōp íku íkkūçkēò sl{kt M{hý ūkkp Au yLkūíkuç{p: fōç çkkLkū«kó fhuAu -{q-k [kh (ōēfln)

h3. Mōkūpūke ykí{rníkLkū çkkLk, ¾hkçk òfkykuĀkh Mpk, rLkíp Lkōelk WíMkn, yzøk [krh°p íĀĀ, Wfkk{ òfkyku yLkūĀkhkĀkfhōfky sōk økykuWíĀkōk ūkkp Au

h4. fpç ĀkMkuíkhk WĀkĒpkp=k yçpLíkh yLkūçkkìk ¼Ēōkçk «fkhLkt íĀĀkçkt Mōkūp sōtūyLp íĀkf{o Lk Au Lk ūkpū -¼ōkōíke ykhkĀLk

Mkk{krpf

hĀk. sōyūĀkkūkkLk ykí{kLkūçkkLk ykrĒLkE M{kēĀ Āknk[kze ĒēĀkuAu suSōkLk Wōkhf Au supLkMkLkMkōLk fhu Au yLkūĀkkūkkLk ykí{k{kt ¼p «Ēšpík fhíkuLkūke íkūkuMk{krpf fne Au -Mqkfjkkbk

¼økðkLk { nkðehLkk h7 ¼ð

1. LkPLkKh økLk { ¼e	h. MkiÄ { oEð ÷ kf { kt Eð	3. { her [hksfw kh
4. Äkkt [{ k çkñ ÷ kf { kt Eð	Äk. fkrpf çkñý	6. ÄkwÄkr { °k çkñý
7. MkiÄ { oEð ÷ kf { kt Eð	8. yÄLkākāk k çkñý	9. RpkLk Eð ÷ kf { kt Eð
10. yÄLk¼qk çkñý	11. Mklkíkfwh Eð ÷ kf { kt Eð	1h. ¼khîks çkñý
13. { knly Eð ÷ kf { kt Eð	14. MÜkkðh çkñý	1Äk. çkñ Eð ÷ kf { kt Eð
16. rði ¼qík hksfw kh yLku	17. pEð ÷ kf { kt Eð	18. r°Äkç ðkMÉð
MkP { Lke ykhkÄLk ík s rLkPý	19. Mkiík { e Lkhf	h0. Mkn
h1. [küke Lkhf	hh. { Lkwp ¼ð yLkuMkP { økñý	h3. r«Pr { °k [ÇðíkeoMkP { økñý
h4. { nkpw Lk { Lk Eð ÷ kf { kt Eð	hÄk. LkÉLk hksfw kh, [krh°k	h6. «kýík Lk { Lk Eð ÷ kf { kt Eð
h7. © { ý ¼økðkLk { nkðeh	økñý yLkuíkeúkh Lk { f { lkku	Eð ÷ kf { kt Eð

fk ÷ rLkýp yLkurðrðÄ Lk { ku

7h ð»kkk ykpwPfkLke rðøkíkku

- økhMÜkkðMÜkkLkku fk - 30 ð»ko
- Eðkk ÄkPpLkku fk - 4h ð»ko (yLkuy ÷ k s [kíku kMkk)
- AÈMÜkkðMÜkkLkku fk - 1h» ð»ko yLku 1Äk rEðMk
- fð» ;kkLkku fk - h9 ð»koÄk» { rnLk
- MkÄkyo ykpwk fk - 7h ð»koMkÄkyo («k [elk sLk ÄkØríkLke økýLk { sçk)

rðrðÄ Lk { ku

ðÄç kLk	- { kíkk-rÄkíkkLkuÄkzue=tv	rðÈin	- 'fÖÄMkçk' { kt
{ nkðeh	- EðkoyuÄkzue=tv	ðpkr ÷ f	- ©e Mkçkfjkkçk xefk { kt
çkíklkLÉLk	- çkíkfwh { kt sLBPk { kxu	Mkl { rík	- rEðBçkh MkkÈkPLk økúkuç kt
rLkøkúLk	- hkøkîwLke økÁLÚLk ¼Éf nkðkúke	rLkøkÚX	} - çkñð økúkuç kt
© { ý	- íkÄùpko fhðLk { nkLk pÄóíLk fhýu	LkxÄkçk	
Eðkpo	- ÷ kfkyuÄkzue=tv	LkíkÄkçk	

ĀkrhōkhLkkuĀkrh [P

MkçkiÄ	Lkk {	Mükα	økkfk
øk¼Äkhf («Ük { {kikk)	ĒÖkLkEk	çkñýfz økñ {	Ö÷Äh
«Ük { rÄkikk	É»¼É¥k	çkñýfz økñ {	fkz÷
{kikk	r°p÷k	rÖEn sLkÄÜk	ÖrMkC
rÄkikk	rMkØkÜko	ûkr°kpfz økñ {	fk~pÄk
fkfk	Mkñkki o	--	--
{kxk¼kE	LkEÖÄÜk	ûkr°kpfz økñ {	fk~pÄk
¼k¼e	sPwXk	Öpk÷e	ÖrMkC
çknÜk	MkñpÜkk	ûkr°kpfz økñ {	ÖrMkC
ÄkīLke	ppkñk	--	fkÄÜzLp
Äkñke	r«PĒpÜkk	ûkr°kpfz økñ {	fk~pÄk
s{kE	s{k÷e	ûkr°kpfz økñ {	--
Ēkrn°ke	pkÖike	ûkr°kpfz økñ {	--

सर्व ज्ञानाय भवतु

rōrōĀ ¼ōLkkt Mkøkt-MLkneyku

¼økōLk {nkōehLk yMkī'p ¼ōkuūBk. yu¼ōku{kt «ūk{ ¼ō ikhefuīkykuMkBPfīō ĀkBPk ikulLkLkLkku¼ō økykP Au yuĀkAe çkeō fκ÷kf ¼ōku{suAu Bpkhu fκ÷kf ¼ōkluūkō÷f ¼ō ikhefuøkyLk{kt ÷ōkīkk Lkūke. ¼økōLk {nkōehLk Ākt[{kt, ikh{k, ĀĒh{kt yLkuyfōe{f ¼ō ūkō÷f ¼ōku{suAu

yuheīku¼økōLk {nkōehLkMkŷkōēMk{ku¼ō - ytīk{ ¼ō - Au ĀkōLk AōōēMk ¼ōku{kt ikh ¼ō {kLkō ikhefu ĒMk ¼ō Ēō ikhefu çku¼ō LkKhf ikhefuyLkuyf ¼ō rīkP[ikhefu{suAu

MkŷkōēMk{ku¼ō iku¼økōLkLkuytīk{ ¼ō Au yk{ktĀknē-ku 'keōū Ākt[{ku Aēku ykX{ku ĒMk{ku çkKh{ku [kĒ{ku Mkκ{ku yZkh{ku(r'ōkĀkX ōkMĒō), çkōēMk{ku 'kōēMk{ku(r«p r{°k [çōīke) yLkūĀk [ēMk{ku(LkĒLk{mLk) ¼ō {Lkwp ikhefu{suAu

Bpkhuçkeōū [kūku Mkkīk{ku Lkō{ku yrøkpkh{ku ikh{ku ĀĒh{ku Mkŷkh{ku [kōēMk{ku yLkūAōōēMk{ku yu Ēō ikhefuk÷ Au yLkūīkūk Ēō÷kf yLkō{uMkĀ{q çkīr(Ēō)÷kf, MkkĀ{q EpkLk, MkLkīkfī{kh, {knlūy, çkīr÷kf, {nkP yLkū«kyīk Au

y÷økyēMk{ku¼ō Mkkīk{e LkKhfeLk Sō ikhefukku yLkuyfōēMk{ku¼ō [kūke LkKhfeLk Sō ikhefukku Au
ōēMk{ku¼ō MknLkunkE rīkP[ikhefukku Au

{Lkwpøkrīk Ākīkkurō [kh fhīkt ¼økōLk {nkōehLk ytīk{ ¼ō ĀkōLk ikh ¼ōku yk «{kyūAu:

LkPmKk, {her[, fkrp çkīrñy, Ākwp{°k rīs, yōLPĒĀkīk rīs, yĀLk rīs, ¼khīks rīs, Mkkōhf rīs, pōhks rōi ¼qīk, r'ōkĀkç ōkMĒō, r«p{°k [çōīke yLkūLkĒLk hksfī{kh.

yk ¼ōkuĒpkōūAufuīkykūk ikh{kūke A ¼ōkuīkūçkīrñy ikhefuk Au

yf yuĀky nfeīk Aufuyk çkĀk ¼ōkuĀkife yfP {kt ikuykuM'ke ikhefuyōīkPkoLkūke.

¼økōLk {nkōehLk rōrōĀ ¼ōkūk MōsLkūk rō [kh fheyuīkuLkPmKkLk «ūk{ ¼ō {kt yu{Lkkt fκE MkøkkLkkt Lk{ økūku{kt {suīkt Lkūke.

{her [Lk 'keō ¼ō {kt yu{Lk rĀkīkkLkLk{ ¼hīk nīk yk ¼hīk [çōīkeīkuīkeūfīh ūkP. MkkĒk yLkūMk{çk÷k yu{Lk rĀkīk{ne ūkP. çkknkr÷ yLkū¼hīk rMōkP Lk rĀkīk{n ūkP. MkkĒk yLkū{çk÷k yu{Lk rĀkīk{ne ūkP. çkknkr÷ yLkū¼hīk rMōkP Lk yēkyū¼E ykuīku{her [Lk fκf ūkP. çkīrñe yLkūMĒēhe yu{Lkkt Vçk ūkP. {Yēōe yu{Lk ĒkĒk(rĀkīk{n)Lk {kīk ūkP yLkufw-fh Lkr¼ yu{Lk «rĀkīk{n ūkP.

1. ©{yku{LkĒz, fκPĒz yLkūō [LkĒz- yu{°ky Ēzūke rōh{w-k Au Bpkhunūīkku yuĒzūke rsīkPw-kuAu {kxū{khū÷kĀLk r'ōkĒze Au

h. ©{yku fP Lkku÷k[fhuAu Bpkhunūy t k ōzu{z çkLkūAt yLkūp¾k Ākhý fhūAt

3. ikoyku {nkōūĀkhe Auīkku nūyūōūĀkhe At

4. yu©{ykurLk»f[Lk yκ÷ufuyĀrhōkīne Au Bpkhunūīku {nyfk ōkhu h¾At

Āk. ikoyku {kūke hrnīk Au Bpkhunūīku {kūke ykĀkrĒīk At yLkūīku {kxūA°k h¾At

6. ikoykuĀkøkh¾kt ĀkrūpkorōLk Mkt[huAu yLkūnūĀkøkLk hūky {kxūōz ĀknhūAt

7. ©{ykupe÷ūke MkøktĀīk Au Bpkhunūyōkūpe÷ōkLk Lkūke {kxūMkōkĀ fksu [ĒLkLkūrīk÷f fhūAt

8. ©{ýkui ík yLkuSýoð† Ákhý fhu-k CkÄ Øøkhuf»kkPkúke {ðík Au BÞkhuntf»kkÞ{ðík Lkúke {kxu{khkt ð† f»kkÞ hÞkðk»k Au

9. s»Lkku ykht¼ ½ýk SðkúkuWÁk{Éf nkR yu ykht¼ yu ýu íPS ÉeÁkuAu BÞkhuntvÁkrhr{ík s» ðzu MLkkLk yLkuÁkkLk fhvAv

yk {her[r°kÉze çkLÞkuíÞkhuíkaykuðÞ yk «fkhLkkuníku

1. {Þkðe-tv kúktv yLku{kúkk Ákh rÞ¾k. h. f»kkÞ hÞkLkúð†, 3. {ÞkÉík Mkr[¥k s÷ yLku[ÉLkkrÉLke M»kÁ, 4. nkú{k ktr°kÉz, Ák. {Mírf WÁh A°k, 6. nkú{k k{mýfk, 7. Ákøk{k k{ðzk.

¼øðkLk {nkðehLkk M¥kkðep ¼ð{kúke Mkkík ¼ð r°kÉze íkhefúkk Au: 1. {her[, h. fkrÞf, 3. ÁkwÞr{°k, 4. yøklÞfēākík, Ák. yÁøLk¼qk, 6. ¼khîks yLku7. Múkkðh.

{her[Lkk ¼ð rMðkÞ çkfeLkk Ayu¼ð{k kíkaykuçkúñý íkhefusLÞk níkk. r°kÉzeLke ðík yf {nÞðLkMkq[Lk fhuAu MkkÁkk fÁkhk yk[khkuÁkk»e Lknª ÞfLkhh r°kÉze çkLkuAu yuyk[khkuçk k{Aq ÷RLkuMkÁwhne ÞfkÞ Lknª.

Ákkt[k ¼ð{k k{fkrÞf çkúñý íkhefu¼øðkLk {nkðeh Mðk{eyur°kÉze Ä{oÁkkéÞku yuÁkAe yuLk yLkf úkð÷f ¼ðku{»uAu

Aèk ¼ð{k yøkkWLk ¼ðLke Ákkuçkúñý íkhefusLÞk yLkur°kÉze Ä{oÁkkéÞku ykX{k ¼ð{k k{Áký yus heíku yøLÞfēākík íkhefuçkúñý íkhefusLÞk yLkur°kÉze Ä{oÁkkéÞku ÉMk{k ¼ð{k k{çkúñýf»{k yroLk¼qík íkhefusL{ ÚÞku yuLk rÁkíkkLkLk{k Mkk»÷ yLku{kíkkLkLk{k rÞð¼ýk níku yk yÁøLk¼qíkyuMk{Þ síkkt Ákrðisf MkpMkúkk ÁkkMkuÉeúkk ÷eÁe. çkhh{k ¼khîks íkhefúkk çkúñý íkhefúkk ¼ð{k k{Áký yuLkur°kÉze Ä{oMðefkÞkoníku íkhh{k ¼ð ÁkAeLk rðrðÄ Mkk{kLÞ ¼ðkúke {knike MkkÁkzike Lkúke. [kÉ{k ¼ð{k k{frÁk÷ çkúñýLke fkrík{íke Lk{kLke ÁkíLkeLk ÁkÞk Múkkðh íkhefuyuLkkuLk{ ÚÞkuyLkur°kÉze Ä{oÞkfekh fÞk Éð íkhefúkk ÁkÉh{k ¼ð ÁkAeLk úkð÷f ¼ðkúke øýLk fhkíke Lkúke. yuLkkuMkk»{ku ¼ð íkurðí ¼qíLkku yk rðí ¼qíLk rÁkíkkLkLk{k rðÞ¾¼¼qík yLku fkrLkLk Lk{k rðí LkÁÉ níku yk rðÞ¾¼¼qíLke ÁkíLke Ákrhýe íkurðí ¼qíLke {kíkk níke. rðí ¼qíLk ÷øLk çk°keMk fLÞkyku MkkúkuÚÞk níkk. rðí ¼qíLk{kÉLk÷Þ¼k (r«ÞkÞ) Lk{kLke ÁkíLke níke. yk {ÉLk÷Þ¼k íkurðí ¼qíLke fke ÚkkÞ yLku rðÞ¾¼LkÁÉ íku yuLkkuÉfhkuÚkkÞ.

ykwkýeMk{k ¼ð íkur°kÁkç íkhefúkkuníku yk r°kÁkçLk rÁkíkkLkLk{k «ðÁkrík yLku{kíkkLkLk{k {Þkðíke níku yfðeMk{k ¼ð ÁkAeLk úkð÷f ¼ðkurðÞufkÉ {knike {»íke Lkúke. BÞkhuçkðeMk{k rð{÷Lk ¼ð{k yuLk rÁkíkkLk Lk{k r«Þr{°k yLku{kíkkLkLk{k rð{÷k Au

°kðeMk{k r«Þr{°k íkhefúkk ¼ð{k kíkayku{nkrdÉin úkð{k kúke {fk Lkøkhe{k hkò ÁLktsÞ yLkuhkýe ÁkrhýeLk ÁkÞk níkk. yk r«Þr{°k [çðíkeLkuyLkf hksfLÞkykuÁkhýkðð{k k{ykðe. yLÞ [çðíke ykúke Ákúyulu64,000 ÁkíLkeykuníke. yk r«Þr{°kyuyíkuÁkk»÷k [kÞoÁkkMkuÉeúkk ÷eÁe.

Ák[eMk{k ¼ð{k trsíÞ°kwhkò yLku¼ýk hkýeLk ÁkÞk LkÉLk íkhefusL{ ÚÞku yk LkÉLkuÁkkúkkLk ÁkÞkLkwhksøkkÉe MkkÁkeLkuÁkk»÷k [kÞoÁkkMkuÉeúkk ÷eÁe. yu¼ð{k k{yýuðeMk MúkkLkfkúke ykhhÁLk fhelkuíkeÚkfh Lk{k f{ø rLkfk[erik fÞÞníku

¼øðkLk {nkðehLkkuM¥kkðeMk{k ¼ð yuyLkku yfík{ ¼ð Au

ikeúkf h fðk nkþ ?

íkkhu íkurí kúko yLku íkeúko MúkkÁku íku íkeúkf h.

¼ ðMkkøkh, Éw¾ Mkkøkh, {knMkkøkh ðøhtnLkuÁkhh fhðk {kxLkMkkÁLk Auíkeúko su{kLkðykí{kLkusL{-}{þLkk [ç{kúke WøkkheLku{ñóík yÁkoAu

íkeúkf hLku røþkíkk yuAufuítaykyk Éw¾{þ sòkíLkuMksLkhhk Lkúke, ÁkhíknÉw¾{ñóíLku{køkorð'i LkuÉþkðLkhhk Au f{Lkk rLkþ{ {wçk íkeúkf h Ákh{kí{kLkkuAð÷kusL{ {Lwþ¼ð{kúkkþ Au {Lwþ sL{ Ákhý fhuAu Ákhíkn yLkþ {Lwþku fhíkt íkeúkf hku{k ½ýe røþkíkkkyku nkþ Au yk røþkíkkkykusLk Ä{økkúku{k yk=ð¼kþe Au yu røþkíkkkyku òýðkúke íkeúkf hLke {nþkk ykÁkyuMknrsf heíku yLk¼ðe þfeyu

1. íkeúkf h sòkíLkrfðþký fhuAu ykúke yLk SðLkLke ½xLkkykuÁký fðþkýfkhe nkþ íkuMðk¼krðf Au íkeúkf hLk SðLkLke {níðLke Ákt[½xLkkykuÁkt[òðþkýf íkhefuyk¾ðk{k ykðuAu yk Ákt[{níðLke ½xLk íku íkeúkf hLkø¼ðÁku yðíkhý yLkuyLk sL{, Éeukk, fð;kkLk íkúkk {kúLke {níðÁkýo½xLkkyku MkkúLk{ íkuíkeúkf hLkkuSð Éð÷kf{k{kíkkLke f¼uø¼ðÁkyuðíkuíkuáþðLkrfðþkýf fhðk{k ykðuAu yLk kusL{ Úkkþ íku½xLk sL{ fðþkýf íkhefuðýeíke Au çkfelkk 'ký fðþkýf íkuÉeukk fðþkýf, fð;kkLkrfðþkýf yLk {kúLkrfðþkýf. íkeúkf hLk SðLkLke yk Ákt[þ ½xLk «kýe{k°kLku{kxu{þke yLkuyLkÉ ykÁLkLkhe nkðkúke yu fðþkýf íkhefuyk¾kþ Au
- h. íkeúkf hkuúkr°kþf¾{k s sL{uAu
3. íkeúkf hLkkuSð {kíkkLk WÉh{k ø¼ðÁku«ðþuíþkhuíkuLke {kíkkLk[kÉ rørp»x MðÁLkkt ykðuAu
4. íkeúkf hLkku{rík;kkLk, ©ík;kkLk íkúkk yðrÁ;kkLk yLk 'kýþ ;kkLk Mkník sL{uAu
- Ák. íkeúkf hLkku sL{ Úkíkt AÁÁkLk rÉþkfu{kheyku(yf «fkhlke Éðfu{kheyk) ykðeLkuMqíkf{o fhuAu íþkhçkkÉ Éðkúkk RLý Ákrhðkh Mkkúkuíkfíx yuMúkkLkuÁknk[e ðþ Au yLkLkððík rþþw- íkeúkf h - Lku{íñkððk Ákh ÷E sE íkuLkku sL{k¼»kf QLkðuAu íkeúkf h íkeúkf hLku÷E sLkhh {íþ RLý ÁkkúkkLk þehLkkt Ákt[MðYÁkuh[u Au yLk íkeúkf hLke {kíkkLke M{eÁku íkeúkf hLku«ríkçkçk {felkuÁku÷kt Ákt[þ MðYÁkuíkhk íkeúkf hLku{íñkððk Ákh ÷E ðþ Au
6. Mþ{ ÷ðk{k yf ð»koyøkkw Ákt[{k Éð÷kfLk Lkð ÷kftíkf Éðkuíkeúkf hLkurðLkíke fhíkk ykðuAuyLkufnu Aufu "nu¼øðkLk ! ykÁk Ä{o«ðíkkðku"
7. íkeúkf h yð-þ Éeukk ÉuAu
8. Éeukk ÷ikk yøkkw yf ð»komaé ðhMkeÉkLk(ðkš)kfÉkLk) íkhk fhkøkuMkkLkþkLkÉkLk fhe yLkfkukwÉkrhýþTíkeúkf h Éþ fhuAu
9. Éðku yLk{Lwþ íkeúkf hLke yÁkðoÉeukkþ°kk fkZuAuyLkuyLk{k y÷kífff h[Lkðkøe rÉðþ Ákk÷¾e{k çkMkelku íkeúkf h Éeukk ÷ðk {kxu«þký fhuAu
10. íkeúkf hLke Éeukkþ°kk LkøkhLke çknkh ykðe-k WÁkðLk{k ÁknkúkuAu yLkúíþk íkykuMðo yk¼økykúkuíþkøk fhu Au íkeúkf h ÁkkúkkLkunúkus Ákt[{wü fþ÷kú (Ákt[s {é øzuÉkZe, {A yLk{úkkLk ík{k{k fþLk÷=k[Lk) fhuAu yuðkø RLý ÷E ÷uAu (yLkúkehm{k{ý{k ÁkÁhkðe ÉuAu)
11. íkeúkf h BþkhuMþ{ Ákhý fhuAuíþkhuíkuLku [kúku;kkLk yúkkø {Lk:Ákþð;kkLk WíÁkðk Úkkþ Au
- 1h. MðoMkkLk yLkuyMkÁóíLkkuíþkø fhe íkeúkf h ÁkøkÁkøk rønhk fhelkusÉusÉuMúkkLkurð[hý fhuAu íkÁk íkÁku

AuyLkuWÄkMkøkkøMknLk fhuAu

- 13. ÈeükkLkk rÈöMkLkuykðhe ÷ ELku ikeülfh ykAk {kt ykAk çku fu^oký rLksø WÄkðMkLkú íkÄk fhuAu yLku íku íkÄkLkú ÄkhhýwíkaykuÄkkükkLkk nMíkÄkk^ok {kt fhuAu
- 14. íkaykusLku íPkt Äkhhýwífhu Äkhhýk {kxuyknkh økiný fhu íkLku½h ÈökuÄkkt[rÈöP ÄkÈkúke ðjü fhuAu
- 1Äk. Èeükk ÄkAe y {f Mk {P çkkÈ (Èhf ikeülfh {kxuyk fk^o sÈkusÈkunkP Au)½kíke fk {kLkkuükp fheLkuyus ¼ð {kt Äkkt[{wjkLk fð^oçkkLk {fðuAu
- 16. ikeülfhku yÄkð¼ðLke wíf)x ykhÄLkúke ikeülfh Lk { -økkøf {oçkøPwknkúke fð^oçkkLk «kÄík Úkíkt s Ä {M¼k h [eLkuSðkí {kykLku «ríkçkÄ fhuAu
- 17. fð^oçkkLke ikeülfh {kxueökuLk Mk {öMkhý (Ä {M¼k)Lke h [Lk fhuAu
- 18. ikeülfh MkkÄw Mkaðe, ©kðf yLku ©krðfk YÄk [íkðÄ M¼Lke yLkuÄ {ökeüke MÜkkÄkLk fhuAu
- 19. ikeülfhkuLk YÄk MðoÈökuLk YÄk fhíkt [rzPíkúknkP Au
- h0. ikeülfhkuLk çk^o yLkík nkP Au
- h1. ikeülfhku^okýP ¼ðLkLk ykí {kykLkuÈw¼ {P fhðLke ¼kðLk Ähkðíkk nkP Au
- hh. ikeülfhku^oçkLk {øLk nkP íkkuÄký øk {uíkðk ½kn WÄkMkøkkøkuMknLk fhðk {kt rðsPe çLkAu
- h3. ikeülfhkuLk Ä {oyLkuSðLk íkÈLk rLk {ø yLkurLk}kf ÷ f nkP Au
- h4. ikeülfhkuLk Pp yLkuyii^o kúyü¼ðLk {kt «ríkçkík nkP Au
- hÄk. ikeülfhkuLk {knPkíBP RLý ykrÈ ÈökuLkÄký Lk {kðuAu
- h6. ikeülfhkuLk ðhLkøP Mððk yM¼r ÷ ík nkP Au
- h7. ikeülfhku y½kíke f {kLkkuükp fhe ykPwP Mk {kÄík Úkíkt sL { - {hýLk Vnk {kúke {Äóík Äk {e 'rMørp ÷ k' íkhefu «rMø yðk {kukMÜkkLk {kt f {oyLkuíkuLk Äkrhýk {YÄk þhehkrÈMöYÄk rðfjík ykúke Mðükk {wík çLkku-kuíkykLku ykí {k MÈkLku {kxurçkhksuAu

ykX «kríknkPko

ikeülfh yuyMkÄkhý rð¼qík Auyk ÷ u fu yueökrÄÈö AuyLkuykíkrhf yLkuçkík rð¼qíkúke rð¼qík Au ykðe çkík rð¼qík fÈk [yLP^ok M¼ðe þfu Äkhhýk ykðe ykíkrhf rð¼qík íkku {k^ok rLkú h fu ikeülfhLkus ðhe- nkP Au yk ikeülfhLke Èðhr [ík rð¼qík íku «kríknkPoyk ÷ u [kfeÈk. yk ðMíknykLku RLýurLkPðík fhe- k Èöku¼ÄóíkÄkðf ikeülfh Mk {ük rLkPr {ík heíkuhsq fhuAu {kxuíku «kríknkPofnðkP Au ikeülfhLku fke RáAk fu yÄkúkk nkükk Lkúke, Äkhhýku RLýkrÈ Èöku¼Äóík úke íkuLkku ykX «fkhu {rn {k fhuAu

yk ykX «kríknkPko fð^oçkkLk Äkðe ikeülfhLke Mkkúkus [k ÷ uAu yk ykX «kríknkPoyk « {kýuAu:

- 1. ypkfðjü : Mk {kLP heíku {kLkðk {kt ykðuAu fu ypkfðjü yuykMkÄk ÷ ðLkúðjü Au Äkhhýku yuykMkÄk ÷ ðLkúðjü Lkúke. ypkfðjüLk ÄkPkpYÄku [iiþjüçLkkuWö ÷ ¼ ÜkkP Au
- h. ÄkÄkðjü : ÈökuÄkÄkðjü íkhefuÄkt [ðýeo yLkuMkøkiÄe Vø-kúke ðjü fhuAu
- 3. yíPík {Äm rÈöPæðrLk : ikeülfhLkkuæðrLk rÈöPæðrLk nkP Au íkkuÄkAe yLku ikeülfhLk Äkninøkeh íkhefu fÈ heíku øk ykðe þfkP? yk MÈ¼qík yL fñðkP Au fu ikeülfh {k ÷ ðfíPøþkrÈ øk { hkø ðzu ¼ðP sLkkuÈþLk

ykĀkuAu yk Mk {PuĒōkōkŷe ðōkhuðk^s°kkuðōkzelku yaðrLkLkurðp^{ok} {Āh çkLkĀuAu

4. [k{h : íkelúfh Bpkt Bpkt rō [huAuíPkt íPkt çkLkuçkkLkuyupák çku [k{h ð^aí íkk nkP Au Mk {ðMkhý {kt íkku ykX [k{hkunkP Aufç fuyç kt [khp ^oMknMkLkLkLke çkLkuçkksuyuf-yf Pák híLksrzík MkkLkLkLke Ēktkeðk^{ok} [k{h ð^aí íkk nkP Au
- Āk. ^oMknMkLk : íkelúfh rō [híkk nkP ípkhu yf yLkuMk {ðMkhý {kt rçkhsíkk nkP ípkhu [kh ^oMknMkLk nkP Au yk [khp híLksrzík M^oyçP ^oMknMkLk ĀkĒĀkeXúke {ðík nkP Au yk ^oMknMkLkLkLk {pkLýkMkLk Āký fnðk {kt ykōu Au
6. yk¼k{z^o : ykLku {kxu ¼kð÷p pçĒ Āký ðĀkhkP Au yk yk¼k{z^o {MíkfLke ĀkA^o VhíkunkP Au íku íkelúfhLkúks Mkhhe ÷uAu yLkku yúko yuLk nkP íkku íkelúfhLkLk {¼ Mkk {uðE pfkP Āký Lk^o.
7. ĒĒr¼ : ĒĒr¼ y^{ok} ÷uLkøkkhkt ðōkhuLkku {Āh ðrLk. ykLku¼he yúðk {nkZ-k Āký fnðk {kt ykōuAu
8. A^o : {Míkf Ākh WĀkhkWĀkhe °ký A^ok nkP Au yç kt Mknúke {kx^oA^o Lke [unkP Au íkLke WĀkh LkLkLkuyLkúklke WĀkh íkúkePuLkLkLkA^ok nkP Au yk { °ký A^okúke rMknMkLk y÷fj^{ok} nkP Au Mk {ðMkhý {kt çk^o A^oku {suAu ykX «ríknkPkuWĀkhkík [kh {ç kríkPku {æLku íkelúfhLkLk f^o çk^o økykuøkýðkP Au

rōnkh yLkuðkkōkMk

fð^o;kkLk «kĀík Úkíkk Ākn^okt

E. Āk ^o	ð ^o ko	AĒkōMúkk	ð ^o kkōkMk
Āk69	1	fzøkkí { , çkík ¼zðLk, f {k ^o økkí { , f ^o ÷køkMkrðkðp, {k ^o nkfMkrðkðp, ĒRBSíkk yk ^o { , yĀMúkføkkí {	yĀMúkføkkí {
Āk68	h	{k ^o nkfMkrðkðp, ðk [k÷k, Ērúkýðk [k÷k, M ^o yðk÷fk (LkĒe), YĀpðk÷fk, fLk¼÷ yk ^o { , W ^o khðk [k÷k, 'i úkkBçke, Mknr¼Āk ^o , øbkkLĒĒe, ÚkýkfMkrðkðp, hksøkh, Lk÷LĒkMkrðkðp	Lk÷LĒk Mkrðkðp
Āk67	3	f ^o ÷køkMkrðkðp, M ^o y¼÷, çk ^o ñýøkkí { , [ĀkkLkøkhe	[ĀkkLkøkhe
Āk66	4	fk÷kP Mkrðkðp, Āk ^o fk÷p, f ^o çkhk ^o fMkrðkðp, [k ^o nkfMkrðkðp, Ākç [Ākk	Ākç [Ākk
Āk6Āk	Āk	fP ^o ÷kMkrðkðp, ©kōMíke, nr÷ĒĒp, sbk÷k, ykð ^o kk, [k ^o nkP Mkrðkðp, f÷çk ^o fMkrðkðp, hkZĒp (yLkP ^o ¼q {), Ākýf÷p (yLkP ^o økk {), {÷p«Ēp, ¼rĒPklkøkhe	¼rĒPklkøkhe
Āk64	6	fP÷e Mk {køkk { , sçk ^o ktz, íççkP Mkrðkðp, ðp ^o ÷e økkí {kfMkrðkðp, pk÷ep ^o ko ¼rĒPklkøkhe	¼rĒPklkøkhe
Āk63	7	{øĀ¼q { , yk÷t¼Pk	yk÷t¼Pk
Āk6h	8	fz ^o ÷kMkrðkðp, {ĒLkMkrðkðp, çknMk÷øk, pk÷ðLk, ÷knkøk÷k, Āk ^o h {íkk÷, Wðkkøk-økk¼q { , hksøkh	hksøkh
Āk61	9	÷kZ, ð@¼q { yLkuM ^o n¼q { , (yLkPĒp)	ð@¼q {
Āk60	10	rMkðkúĀk ^o , f ^o çøkkí { , rMkðkúĀk ^o , ðp ^o ÷e, øtzfe LkĒe ({zfe), ©kōMíke	©kōMíke

		ðkrýBpøkli{, ©kðMíke	
ĀkĀ9	11	MkkLkñ-rxXâ Mkrðkðp, áZ¼q{, Ākku-kMk-[iP, çkk÷fík, Mkk¼køk, MkkAíkk {÷P, nĀíÚMkēMk, íkkMkr÷, rMkðKúĀĀkñ, ðsøkð, yk÷t¼Pk, MkrðPk, ©kðMíke, fkpBçke, ðkhkýMke, hksøkñ, r{rúk÷k, ðpk÷e, fk{nkðLk	ðpk÷e
ĀkĀ8	1h	MkkMk{khĀĀkñ, ¼køkĀĀkñ, LĀĀĒøkli{, {UZPøkli{, fkpĀBçk, Mkk{pk÷, MkkAíkk, Āk÷f, [Ākk	[Ākk
ĀkĀ7	13	st¼Pøkli{, {ZMP, AB{kry, {æP{yĀĀĀk, st¼Pøkli{, ÉSðk÷fík (LkĒe) (fððP«krĀík)	----

fðð;kkk «kĀík Úkp çkkĒ

E. Ākðu	ð»ko	AĒMÚkkðMÚkk	ð»kkðMk
557	13	ÉSðk÷fík, ĀkkðĀĀkne, hksøkñ,	hksøkñ
ĀkĀ6	14	hksøkñ, çkññýfñ, ðpk÷e	ðpk÷e
55Āk	15	ðpk÷e, fkpkt÷e, ©kðMíke, ðkrýBpøkli{	ðkrýBpøkli{
ĀkĀ4	16	ðkrýBpøkli{, hksøkñ	hksøkñ
ĀkĀ3	17	hksøkñ, [Ākk, ðeík¼P, ðkrýBpøkli{	ðkrýBpøkli{
ĀkĀh	18	ðkrýBpøkli{, ðkhkýMke, yk÷t¼Pk, hksøkñ	hksøkñ
ĀkĀ1	19	hksøkñ	hksøkñ
ĀkĀ0	h0	ðhksøkñ, yk÷t¼Pk, fkpBçke, ðpk÷e	ðpk÷e
Āk49	h1	ðpk÷e, r{rúk÷k, fkfĒe, fktĀkðPĀĀkñ, Ākku-kMkĀĀkñ, ðkrýBpøkli{, ðpk÷e	ðpk÷e
Āk48	hh	ðpk÷e, hksøkñ	hksøkñ
Āk47	23	hksøkñ, {fkpk÷k, ©kðMíke, ðkrýBpøkli{	ðkrýBpøkli{
Āk46	h4	ðkrýBpøkli{, çkññýfñ, fkpBçke, hksøkñ	hksøkñ
Āk4Āk	hĀk	hksøkñ, [Ākk, hksøkñ	hksøkñ
Āk44	h6	hksøkñ, fkfĒe, r{rúk÷k, [Ākk	[Ākk
Āk43	h7	[Ākk, ©kðMíke, {UZPøkli{, [Ākk, r{rúk÷k	r{rúk÷k
Āk4h	h8	r{rúk÷k, nĀMíkLkĀĀkñ, {kfLkøkhe, ðkrýBpøkli{,	ðkrýBpøkli{
Āk41	29	ðkrýBpøkli{, hksøkñ	hksøkñ
Āk40	30	hksøkñ, Ākç [Ākk, [Ākk, ĒpkýĀĀkñ, ðkrýBpøkli{	ðkrýBpøkli{
Āk39	31	ðkrýBpøkli{, fktĀkðPĀĀkñ, ðpk÷e	ðpk÷e
Āk38	3h	ðpk÷e, ðkýeBpøkli{, ðpk÷e	ðpk÷e
Āk37	33	ðpk÷e, hksøkñ, [Ākk, Ākç [Ākk, hksøkñ	hksøkñ

Āk36	34	hksøkḥ, Lkk÷Ēk	Lkk÷Ēk
Āk3Āk	3Āk	Lkk÷Ēk, ðkrýßpøkḥ, ðpk÷e	ðpk÷e
Āk34	36	ðpk÷e, Mkkfūk, ðpk÷e	ðpk÷e
Āk33	37	ðpk÷e, hksøkḥ	hksøkḥ
Āk3h	38	hksøkḥ, Lkk÷Ēk	Lkk÷Ēk
Āk31	39	Lkk÷Ēk, r{rÚk÷k	r{rÚk÷k
Āk30	40	r{rÚk÷k	r{rÚk÷k
Ākh9	41	r{rÚk÷k, hksøkḥ	hksøkḥ
Ākh8	4h	hksøkḥ, yĀkkĀkkĀkḥe (rLkðkó)	yĀkkĀkkĀkḥe (Ākkðk)

¼økðkLk { nkðehLk sĒk sĒk WĀkMkøkko

ç{	ð»ko	MÚkα	«fkh
1.	1	f{knøkḥ	økkiðkrαPkYuFhε-kuWĀkMkøkko
h.	1	yĀMÚkføkḥ	þε-Ākkry Þúk
3.	h	Wfkh ðk[k÷k LkSf	[zfkirþf MĀkbbkuWĀkMkøkko
4.	h	Mknr¼Ākḥn	MkĒbXÜĒð îkhk WĀkMkøkko
Āk.	4	[knkf	fðk{kt í çkkε-ðḥ
6.	Āk	f÷çkufk	{kheLkuĒknzkÚke çkkðk
7.	Āk	÷kZ¼q{	yLkkþo«Ēþ yðk hkZ-÷kZLke ¼q{Lkk WĀkMkøkko
8.	6	fMĀfk Mkrðkðp	{kh {kþkoyLkuĀkfzâk
9.	6	þkr÷þεko	fXĀkqkLk ðþíkhe îkhk þeík WĀkMkøkko
10.	8	÷knkøkε-k	{nkðehLke ĀhĀkfz
11.	9	ð@ þð ¼q{, ÷kZ-hkZ «Ēþ, yLkkþo«Ēþ	{kLkðf}k çḥ WĀkMkøkko
1h.	11	áZLk ĀkZk÷ økk{LkuĀkku=kMk [iþ	Mkøk{Ēð îkhk WĀkMkøkko
13.	13	»B{kry	økkiðkrα îkhk fkLk{kt ¼e÷k XkrfðkLkku yLku¼e÷k fkZðkLkkuWĀkMkøkko

¼øðøLk { nkðehLk Mk { PLkkt ¼køkka ÷ f MÚkkLkku

¼øðøLk { nkðehuMkíkík rönkh fhelkusLkMk { q { kt Lkðe [úLkk søkkðe. yf Lkk SðLk { kt ikoyku yLkf Lkøkhku yLkuøkk { ku kúke ÅkMkKh ÚkPk. yksuyuLkøkhkúke « { ký¼qk { kníke { ðíke Lkúke. yf Mk { ÞuÞPkt yf Lkkurðnkh s søk [úLkk søkkðíkkuníkku íÞkt yksurçknkh { kt ËË¼he rMÚkík ððk { auAu ¼øðøLk { nkðehLk rönkhLkkt fæ ÷ kf ¼køkka ÷ f MÚkækkLkuÅkrh [Þ { þðeyu

yáA : { ÚkMkLke WÁkhLk «Éþ { kt ykðe-þyk flý sLk © { ýkLk { nþðLk flý níku

yÁkkÁkkÁkme : ÁkkÁk rðLkLke Lkøkhe yæ ÷ uyÁkkÁkkÁkme, Áký ¼øðøLkLkyn^a rLkðoy Úkíkt ÷ kfkyuyLkLk { ÁkkðÁkme Ákkzát

yLkPÉþ : ÷kZ fuhkZLke økýíke yk yLkPÉþ { kt Úkíke, ÞPkt rönkh ÉhÞPkk ¼øðøLk { nkðehLku yLkf f»x MknLk fhðk Ákzák.

yPæþk : yPæþLk rLkðMke rðLkeík nkðúke ¼øðøLk É»¼ÉðLk Mk { Þuyk LkøkheLkLk { rðLkeík Ákzát sLk sLk Mk { Þufkþ ÷, Rúðkf¼q {, hk { Ákme Mkkfúk, rðþk¼k, ykrÉ Lk { ku « [r ÷ ík ÚkPk. yk Mkkfúk «ÉþLke çknkh ¼øðøLk { nkðeh yLkfðkh ÁkÁkÞkoníkkurðíLkLk { íkkLkMkKh VioçkkÉúke Ákðkækh A { kR ÷ MkhÞwLkÉLk Éruký íx Ákh ykðe-ðíkeLk yPæþLke LkSf MkkfúkLkøkh níku

yðíke : Éruký ÁkúLke { íÞ Lkøkhe yðíke yu { kæðLke hksÁLke níke. ¼øðøLk { nkðehLk Mk { Þuy^aLkkuhkò [zæåkúík níkkuyLkuyLke rþðkÉðe yLkuyþkKhðíke ykrÉ hkýeyku ¼øðøLk { nkðehLke Ákh { WÁkrMkfk níke.

yÁMÚkføkk { : rðÉin sLkÁÉ { kt ykðe-k yk økk { Lk Azuþæ-Ákrý ÞúLkLk [íÞ níku rðÉin Éþ { kt ykðe-k yk økk { { kt ¼øðøLk { nkðehu [kíkækk fÞkoníkku

yþk : ¼køk ÷ ÁkMúke { þkMk MæLk «ÉþLkuyþkÉþ fnoð { kt ykðíkkuyLkúkk hksÁLke [ÁkkÁkme ¼køk ÷ ÁkMúke çku { kR ÷ ykðe-e níke. ¼øðøLk { nkðehLkuyk { íÞ rönkhMÚkkLk nkðúke yLkfðkh yk «Éþ { kt Áký¼y [íÞ { kt Mk { ðMkhý h [kÞuyLkuyMkfzkuÞÁóíkykuyyn^a Éeúkk økíný fhe.

yk ÷ t¼fk : hksøkhLkøkhúke çLkKhMk síkt ðá [uykðíkt yk økk { { kt ¼øðøLk { nkðehuMkík { ku [kíkækk fÞkoníkku Wækhðk [k ÷ k : í úkkçkfk LkøkhLke LkSf ykðe-ku «Éþ.

Ésðkr ÷ fk LkÉe : st¼þøkk { yLku Ésðkr ÷ fk LkÉe { æþ ÁkkðLke LkSf nkðk ðEyu

fLkf¼ ÷ yk© { : í úkkçkfk LkøkheLke LkSfLkMÚkæ.

f { kþøkkú { : úkr^okþfLke LkSfLkøkk {.

fkþe : fkþe yuyf hk»úøkýkíkuyLkúðkhýMke yLke hkðÁLke níke.

fæÁkM : ðþk ÷ elke LkSf { kt ykðe-MÚkæ - yksLk çkMkZLke LkSf suðkMk fæ MÚkkLk Auíku«k [elk Þk { kt fæÁkM níku

fkð ÷ kf MkrLLkðþ : ðþk ÷ elke LkSf ykðe-k fkð ÷ kf MkrLLkðþ { kt ¼øðøLk { nkðehuÉeúkk ÁkAeLk «Úk { ÁkKhý fÞÞ ÞPkhuçkest fKð ÷ kf MkrLLkðþ hksøkhLke LkSf níku ðþk ÷ elke LkSfLk fKð ÷ kf MkrLLkðþ íkun ÷ { kt çkMkZúke çku { kE ÷ Éþ fKðnyk nkðk ðEyu

fkþkÞçke : yðnkçkÉ rsð ÷ kLkuyksLk fMk { økk { íkuðíMk «ÉþLke hksÁLke fKþkÞçke { kt yLkfðkh ¼øðøLk { nkðeh ÁkÁkÞkoníkk yLkuy^a [ÉLkçkæ yLkuy { þkðíke yuÉeúkk ÷ eÁe níke.

økbkk LkÉe : ¼øðøLk { nkðehuAÉMÚkkðMÚk { kt çkuðkh økbkk LkÉe ðnký { kt ÁkKh fhe níke.

[Äkk : ¼køk÷Äkln ÄkkMküke «'i'Pkík [ÄkkLkøkheLkk Äkyýð4ý [i'p {kt ¼køkðkLk {nkðeh Wíkhíkk níkk. ÒpkÄkhhLkk flý [Äkk yLkur {rúk÷k ðä [uMkkík PksLkkLkuyíkh níkk

[klnkf MkrLLkðp : «kr [Lk ybk sLkÄkÉLkuyk økk { ykÄmLkf Äkðorçknh {kt nkðhòEyu

AB {krý : {æp { ÄkðkLke LkSf [ÄkkLkk hMíku ykðh÷MÜkα.

¼kkík¾4zðLk : úkr°kPflz LkøkheLke çknhk ykðh÷MÜkα.

áz¼q { : ykÄmLkf økktzðkLk «Ép {kt yk MÜkkLk nkðhòEyu s {kt ykLkkPküke ðMíke ðÄwníke.

Lkk÷Èk : ¼køkðkLk {nkðehLkk ½ýk ð«kkðkMkLke yk Lkøkhe íku«rMkØ Lkk÷Èk röäÄkeXLkMÜkα Äkxyküke Èrúky - Äkðøçkt hksøkñhüke Mkkík {kE÷ yLkuçkrgPk ÷kEx hieðLkk Lkk÷Èk MxPkLküke çku {kR÷ Ép ykðh÷trçkzøkkð «k [elk PkLkLk Lkk÷Èk nkðhòEyu

Äkkðk : «k [elk M {PkLkktÄkkðk Lkk {Lkk °ký Lkøkñ níkk. ¼køkðkLk {nkðehLktrLk {koy {æp { Äkkðk {kt ÚkPw rçknh «kík {kt ykðh÷tr { ð÷ hkòyüke hksÄLke ÄkkðkLkuhkò nÄMíÄkk÷ níkku

Äkyýð4ý [i'p : [ÄkkLkøkheLk«rMkØ Wäklk.

ÄkX [Äkk : [ÄkkLke Äkrü {kt ykðh÷e Lkøkhe. hksøkñhüke [Äkk sðkLkk hMíkuðä [uykðike Lkøkhe.

«ríkckLkÄkln : yk Lkk {Lkk çkuLkøkñ níkk. yf Lkøkñ økðkLkk zkçkk rflkku yLkuçkestwLkøkñ økkÉkðhe LkÉelkk Wfkh rflkkhk Äkh ykðh÷tr níkk

çkLkhhMk : ¼køkðkLk {nkðehLkk {i'p rðnhk úkðk yðk ðkhkýMkLkuyý¼p Lkk { çkLkhhMk Au sulkøkhe ðhMkk yLku yrlMk LkÉelkk Mkbk { Äkh ykðh÷e Au

çklný flzøkk { : röÉmLke hksÄLke ðpk÷e LkSf ykðh÷MÜkα. yLkk Wfkh rö¼køk {kt úkr°kPku ðÄwnkðküke úkr°kPflzøkk { yLkuÈrúky rö¼køk {kt çklnýkunkðküke çklnýflzøkk { íkhefuykæ¾4kíktw níkk íkuMkðýð4÷ yLku [ÄkkLke ðä [uykðh÷tr níkk

{økÄ : Èrúky rçknh {økÄ sLkÄÉ íkhefu«'i'Pkík níkk yLkuyüke hksÄLke hksøkñhe níke.

{nkMkLk Wäklk : Äkkðk {æp {kLktrLkøkñ çknhLktrWäklkMÜkα.

{klnkf MkrLLkðp : ðpk÷eLke ÄkkMku ykðh÷trøkk {.

hksøkñ : nk÷Lkk rçknhk hkßPkLkuhksrøkrh yLkuyüke ykspkkssLkku«Ép. ¼køkðkLk {nkðehuyñª 11 [kíkukMk fPkoyLkuçkMkküke Äky ðÄwðkh M {ðMkhý ÚkPkLkkuWØ÷ð4. ¼køkðkLk {nkðeh Lkøkñ çknhk ykðh÷k øky/pe÷ [i'p Lkk {Lkk Wäklk {kt hníkk, suyksoøkykðk íkhefuykæ¾4kP Au

ðkrýßPküke { : ðpk÷eLke M {eÄk øktzfe LkÉelkk Èrúky íx Äkh ykðh÷tr yk økk { yksoçkMkzÄkèeLke ÄkkMkLktrçkrsPk økk {.

ðpk÷e : röÉm ÉpLke M«ð'i'Pkík hksÄLke.

©kðMíke : flp÷ hkßPkLke hksÄLke. suyksoMknk - {nk íkhefuykðh÷trAu

«¼w { nkõehLkkuÄkrhõkh

O Lkõ øký, O \$y¼qík ðøktnu 11 økýÄhku O \$y¼qík ðøktnu [kË nòh MkkÄnykuMõnMíkËerúík, O °kýMkkus
s÷k [kË ÄkðÄh MkkÄnyku O íktnMkkuyðrÄ;kkLke MkkÄnyku O MkkMkkufð÷;kkLke MkkÄnyku O [kËMkkufð÷;kkLke MkkÄnyku
O Mkkík{kuðrçP ÷ÄçÄÄkhe MkkÄnyku OÄkkt[{kurðÄku- {rík {Lk:ÄkPð;kkLke MkkÄnyku O [khMkkuðkË÷ÄçÄ {kt rLkÄkny-
ðkËe MkkÄnyku O MkkíkMkkuíkus ¼ð {kt {ñõíkøkk {e MkkÄnyku O [kËMkkuLkus ¼ð {kt {ñõíkøkk {e Mkkæðeyku O ykX {ku
yLkñkh rð {kLk {kt yfðõíkhe íkhefuWíÄkðk ÚLkLkhk MkkÄnyku O ËMk nòh LkðPKMke Mkk{kLP {mLkyku O [kË nòh
«feyf {mLkyku O [kË nòh «íPí çkñð {mLkyku O [ËLçck÷k ðøktnuA°kelMk nòh Mkkæðeyku- MõnMíkËeOrík,
O pð¼ - þíkð ðøktnuyf ÷k¾ ykøkýMkkX nòh çkñ ðükÄkhe ©kðfku- çkñðük rMðkPLk yLkf ©kðfuníkk, O
Mkw-Mkk - hðíke ðøktnu°ký ÷k¾ yZkh nòh çkñ ðükÄkhe ©krðfyku- çkñ ðük rðLkLk ÷k¾kLke MktíP {kt ©krðfk
níke.

íkeÚkfh { nkõehLkkurðh÷ Äkhe [P

yrík«k [elk yLku {nk {ç-PðkLk sLk ykøk { "MkðkFíkkòk" {kt ¼øðkLk {nkõeh rðpuòýðkLkku«Mkòk òE
©e MkkÄ {kMðk {eLku©e stçkMðk {e ÄkAðk ÷køPk:

"nu¼øðkLk! yMktíP Sðkukurníkh yðkuÄ {òWÄkÉpLk {nkõehMðk {e fky níkk íkúkk fðk níkk íkuòýðkLke
{khe {kvf çkeò ½ýkykLkuRáAk Ay {kxuík {usuheíkumk¼éþtinkP fuòÚþtinkP, íku« {kýuy {Lkufne Mkk¼÷kðku"

©e MkkÄ {kMðk {e fñðk ÷køPk :

"íku {nkÄkñk MkkðEþeoníke, fð÷;kkLke níkk, fke Äký Èký rðLkLk níkk, ½rík {kLk íkúkk ÄMúkh r [fðk÷k
níkk. íkuçkÄe øktúkykLkuÄkñk fhe økP÷k nkE, íkuLkuVhe sL {Lkúke.

íku½hçkñkLkkuíPkøk fhLkLkhk MkkPKMke íkúkk MkkPke ÄkøuyLkñk { íkÄk fhLkLkhk íkÄMðe níkk. (1-6)"

ÄkheÄkýoÄkñk {e

"«;kkLk {kt íku yúkp Mkkøkh sðk níkk; yøkkÄíkk yLkuMðåAíkk {kt {nkMkkøkh sðk níkk; íks {kt ÈðkrÄÈð
RLý sðk níkk, íkúkk MknLk fhðk {kt Äkúðe sðk níkk. íku yLk¼ðe níkk; fP÷ níkk; íkeðuçkñð {kLk níkk.

"çkÄ, {kLk, {kPk yLku÷k¼ ðøktnuÈkøkkúke hrník níkk; {ñík níkk; ÄkrhÄkýoÄkñk {e níkk; íkúkk Äkðkku {kt
Wfkk {Mkkéþk {tñ}Lke sç, íkúkk ykLkËLk Äk {YÄk Èð¼q {Lke sç, yLkf økýkPðík níkk" (7-14)

{Lke- {LkwPkú {kt Mkkðk {

"÷çkkEðk÷k Äkðkku {kt rLkkuÄ ÄkðkLke Äkøuy ½hñððk÷k Äkðkku {kt Y [fLke Äkøuy ðíkku {kt MkkýoÈðkLk çezkMúkkLk
þkð {r÷ ðíkLke Äkøuy ðLkku {kt LkËLkðLkLke Äkøuy þçÈku {kt {ðòksðkkLke Äkøuy íkñkyku {kt [ýLke Äkøuy MkkðÄe ÄkÈkúku {kt
[ËLkLke Äkøuy Mkkøkhku {kt MðP¼þ {ý {nkMkkøkhLke Äkøuy Lkkøku {kt ÄhylyLke Äkøuy hMkkú {kt þmzelk hMkkLke Äkøuy nkúkyku {kt
yhkðíLke Äkøuy òLkðhku {kt MknLke Äkøuy LkËeyku {kt økþk yLkuÄkúkyku {kt økñkLke Äkøuy Pkðkyku {kt fþkýLke Äkøuy ÄkÄkku {kt
f {÷Lke Äkøuy MktíP ð [Lkku {kt ÄkñkfkLkuÄezk Lk WýððLkñk ð [LkLke Äkøuy íkÄkku {kt çkñ [PkLke Äkøuy ðÄwSðLkñkyku {kt
÷ðMfkk {ÈðkLke Äkøuy Mkk¼kyku {kt MkkÄ {kLke Mkk¼Lke Äkøuy íkúkk MkkðÄ {kLk {kt rLkðkýLke Äkøuy íku;kkíkÄkñk {nk {mLk
{nkõeh Mkkð {mLkyku {kt íkúkk Mkkð {LkwPkú {kt ;kkLk, yLku íkÄLke çkçkík {kt Mkkðk { níkk. (1Äk, 18-h4)"

f {kkp f Ä {o

"yk ÷kf íkúkk Äkñ÷kfLk Mkkðfk {¼køkkLkkuíPkøk fhe, Èw¼úkp fhðkLk nkúke íku ýuyrík

Éwfh íkÁk yk [Póníkk yLkum^oke^¼køk, hkr^ok^¼ksLk íkÚkk ík{k{k { ¼køkÁkÉkÚkkkkunt{k p{k íPkøk fPkø níkku ÁkAe Mðøkk{k { p{f ÷ æPkLk «kó fhe, íku {nk {mLk Ákh { rMkrØLkuÁkkBpk níkk.

“íku{Lkk Mk {P {kt « [r ÷ ík rçPkðÉe, yrçPkðÉe, ðLkrP{f yLkuy;kkLkðkÉeykkkk MðoorðhkÁe ðkÉku ðýðk Aíkk, íku{ýuSðLk ÁkPøk ÁkkkkLkuPkøP ÷ køkíkkuMkP {Á {oyk [Pkoníkku íkÚkk, Mðo ÁkÉkÚkkkkMðYÁk ðýeLku ÷ k{fkLkk ð ÷ kPký yÚkarníkf{h yðkúkuÁ {o ÉeÁk{fLke Ákku«økx fPkøníkku íkSMðe yÁðLkLke s{ íkuÁ {oMkðof {kkkuLkkp fhLkhh Au (1Ák-17; h6-h8)

W{k { Pñóík ykúke MkkÚkkkrÁkík íkuÁ {kúík {uÁký ©ðkÁkðf íkÚkk « {kÉhrníkÁkýuyLkMkhku Á {kku çkhkçkh Mk {S ©ðkÁkðf yLkMkhLkhhk, fkt íkkuMkÁkýorMkrØ «kÁík fhuAu yÚðk ÉðkLkk yrÁÁkrík RLý sðW{k{h ÁkÉ Ákk {uAú' (h9)

{çLkkP{f ¼kðkðLk {nkðehLkkt {níðLkkt íkélkko

ç {	íkélkkuLk{k	hkBP	{íikLke Ý [kE (ykp{h)	yLp rððhý
1.	©e úkr ^o kP f{z	rçknkh	60 Mku {e.	ÁkÈkMkLkMÚk - ~Pk {ðýo
h.	©e ÉSðk ÷ f{k	rçknkh	1Ák Mku {e. ÷ øk¼øk	[ík{k¼ [hýÁkkÉfkyku- í ùkðýo
3.	©e ÁkkðkÁkme	rçknkh	18 Mku {e. (ÁkkÉf{k)	[hýÁkkÉf{k, ~Pk {ðýo
4.	©e ðpk ÷ e	rçknkh	38 Mku {e.	~Pk {ðýo
Ák.	©e {nkðehS íkélko	hksMÚkkLk	-	ÁkÈkMkLkMÚk - íkk {ðýo
6.	©e ¾ ^a ðMkh íkélko	hksMÚkkLk	ÁkkÉf{k 37 Mku {e.	[ÉLkðýo
7.	©e ykumkPk íkélko	hksMÚkkLk	80 Mku {e.	ÁkÈkMkLkMÚk - Mðýðýo
8.	©e {k{k {nkðeh íkélko	hksMÚkkLk	1h0 Mku {e.	ÁkÈkMkLkMÚk - í ùkðýo
9.	©e nÚk{ze íkélko	hksMÚkkLk	13Ák Mku {e.	ÁkÈkMkLkMÚk - hõík«ðk ÷ ðýo
10.	©e fknxk íkélko	hksMÚkkLk	-	ÁkÈkMkLkMÚk - í ùkðýo
11.	©e hkzçkh íkélko	hksMÚkkLk	-	ÁkÈkMkLkMÚk - í ùkðýo
1h.	©e ðehðkzk íkélko	hksMÚkkLk	90 Mku {e.	ÁkÈkMkLkMÚk - í ùkðýo
13.	©e çkk {ýðkzk íkélko	hksMÚkkLk	76 Mku {e.	ÁkÈkMkLkMÚk - «ðk ÷ ðýo
14.	©e LkrÉPk íkélko	hksMÚkkLk	h10 Mku {e. (Ákrhf{h Mkrník)	ÁkÈkMkLkMÚk - í ùkðýoÁkrhf{h
1Ák.	©e yðhe íkélko	hksMÚkkLk	7Ák Mku {e.	ÁkÈkMkLkMÚk - í ùkðýo
16.	©e rÉPkýk íkélko	hksMÚkkLk	90 Mku {e.	ÁkÈkMkLkMÚk - í ùkðýo
17.	©e Lkkyk íkélko	hksMÚkkLk	1.h0 {exh	ÁkÈkMkLkMÚk - í ùkðýo
18.	©e Ákzðkzk íkélko	hksMÚkkLk	-	ÁkÈkMkLkMÚk - í ùkðýo
19.	©e ¼kzðkS íkélko	hksMÚkkLk	60 Mku {e.	ÁkÈkMkLkMÚk - í ùkðýo
h0.	©e Mðýøkrh íkélko	hksMÚkkLk	100 Mku {e.	ÁkÈkMkLkMÚk - í ùkðýo
h1.	©e MkíPÁk{h íkélko	hksMÚkkLk	-	ÁkÈkMkLkMÚk - í ùkðýo

hh.	©e ĒĎĒ÷ íkelúko	hksMÚkkLk	6h Mku {e.	fkPkuMkoko {yjk - i' íkđýo
h3.	©e {MÚkα íkelúko	hksMÚkkLk	1.07 {exh	ĀkÈkMkLkMÚk - i' íkđýo
h4.	©e ðh{ký íkelúko	hksMÚkkLk	1.4 {exh	ĀkÈkMkLkMÚk - i' íkđýo
hĀk.	©e {tzh íkelúko	hksMÚkkLk	1h0 Mku {e.	ĀkÈkMkLkMÚk - i' íkđýo
¢ {	íkelúkkLk {	hkBP	{ġikLke Ÿ [kE (ykpñ)	yLP rōdhý
h6.	©e ĒĎ÷e íkelúko	hksMÚkkLk	-	ĀkÈkMkLkMÚk
h7.	©e ¾zçkñk íkelúko	okshkík	90 Mku {e.	ĀkÈkMkLkMÚk - fÚÚk÷đýo
h8.	©e s¾ki íkelúko	okshkík	84 Mku {e.	ĀkÈkMkLkMÚk - i' íkđýo
h9.	©e ¼yü h	okshkík	61 Mku {e.	ĀkÈkMkLkMÚk - i' íkđýo
30.	©e {nđk íkelúko	okshkík	91 Mku {e.	ĀkÈkMkLkMÚk - i' íkđýo
31.	©e ĀkkLkMkh íkelúko	okshkík	91 Mku {e.	ĀkÈkMkLkMÚk - i' íkđýo
3h.	©e çkkz÷e íkelúko	okshkík	104 Mku {e.	ĀkÈkMkLkMÚk - i' íkđýo
33.	©e fxkrhPk íkelúko	okshkík	-	ĀkÈkMkLkMÚk - i' íkđýo
34.	©e rMkŌdhfç íkelúko	{aP«Ēp	1.h1 {exh	fkPkuMkoko {yjk - i' íkđýo
3Āk.	©e fñ÷Ākm íkelúko	{aP«Ēp	4.Āk7 {exh	ĀkÈkMkLkMÚk - ÷k÷đýo
36.	©e ĒneokkĎ íkelúko	{nkhk»xù	h.44 {exh	ĀkÈkMkLkMÚk - i' íkđýo
37.	©e ĀkkŌkn Ò÷i íkelúko	íkr {÷Lkzw	7Āk Mku {e.	ĀkÈkMkLkMÚk - i' íkđýo
38.	©e rSLkft[e íkelúko	íkr {÷Lkzw	1ĀkO Mku {e.	yĀĀkÈkMkLkMÚk
39.	©e ykøk { {tĒh Mkñíkíkelúko	okshkík	-	ĀkÈkMkLkMÚk - i' íkđýo
40.	©e sB{wíkelúko	fk-{eh	-	ĀkÈkMkLkMÚk - i' íkđýo
41.	©e fku íkelúko	ŌĀkkLk	-	ĀkÈkMkLkMÚk - i' íkđýo
4h.	ĪkMxLk	y{uhfk	hĀk''	ĀkÈkMkLkMÚk - i' íkđýo
43.	÷kMk - ybr÷Mk	y{uhfk	hĀk''	ĀkÈkMkLkMÚk - i' íkđýo

सर्वे ज्ञानाय भवतु

{}}ccí }cæcH}çPUIĀVæ¥ōā,, ç,, æ.)ccí ¼±çí >
 Î±ç ç± ¼æÝ}çæ æ¼ ...S,, {}}çí,, ²ç }çfçí
 - Îàç±ĪUççHÜU,, êç, 1-1

Ā{oWíf}kx {bk÷ Au yñMk, MkP{ yLkuíkĀk yLkkt {i'p ybk Au slku {Lk n{p Ā {çkt ÷køk÷tñnu
 Au íkukuíkuĒĎkuĀký Lk{Mfkh fhUAu - Ēpđifkr÷fMkçk, 1-1

„ i Úçf}ç...çfæ±ç ÜU'é ¥çç}ç²æĐfæ
 „ æÚi ç¶(Ē)}ç(Ēçfæiç²æ¼æÝ,, }çç²Úi

MkkAwíku fñðkþ fusuð÷ þffFMk Úkkþ íkðe fÚkkðkíkko fhulkrn, suøkmMku fhulkrn, suÁkkt[uRrLýþkuku
 OMkþ { {kt hk¼Lkkh nkþ, {Lk,ð [Lk yLkufkþkLk sLkk þkøkkuMkþ { {ktrLkrüíkÁkýuðzþkþ÷k nkþ, suWÁkþkík
 nkþ yLkuLkuçkeðLkku yLkkËh fhíkk Lk nkþ. - Èþðifkr÷ fMkqk, 10 -10

[kðeMke

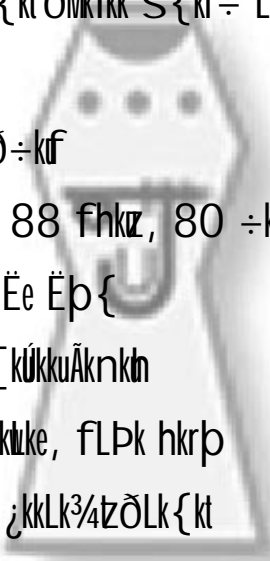
ç { yíkeík(økE) [kðeMke	ðíkeç kLk [kðeMke	yLkkøkík (ykðíke) [kðeMke
1. fðæjkkLke	É»k¼Ëð	ÅÈLkk¼
h. rLkðkøye	yrsíkLkkÚk	MknËð
3. Mkkøkh	Mk¼ðLkkÚk	MkÁkki o
4. {nkþþ	yr¼LkËLkMðk {e	Mðþk¼
Åk. rð {÷	Mkñ ríkLkkøk	Mkðk¼¼qík
6. Mkðk¼kñ rík	ÅkË «¼	Ëð©Úk
7. ©e½h	MkÁkki ðkkÚk	WÈþ«¼
8. ©eËÿk	[ÿ«¼	Åkizk÷
9. Èk {kËh	MknðrÄLkkÚk	Åkknè÷
10. Mkúkuð	þeík÷LkkÚk	þíkfešík
11. Mðk {eLkkÚk	©þkMkLkkÚk	þíkfešík
1h. {mLkMkðÚk	ðkMkñþþMðk {e	y{ {
13. Mkuç rík	rð {÷LkkÚk	rLk»f»kkþ
14. rpðøkrík	yLkñkLkkÚk	rLk»Åkñ÷kf
1Åk. yMíkþkøk	Ä {ðkkÚk	rLk {ø (rLk {ø)
16. Lk {ei h	þkñkLkkÚk	r [°køkñík
17. yrLk÷	fðk¼kkÚk	Mk {krÄ
18. þþkñh	yhLkkÚk	Mkðh
19. fñkkúko	{Åð÷LkkÚk	þþkñh
h0. rsLkü h	{mLkMkðÚkMðk {e	rðsþ
h1. þð {rík	Lkr {LkkÚk	{ð÷
hh. rpðfñh	Lkñ {LkkÚk	ËðrsLk
h3. MþLÉLk	Åkki ðkkÚk	yLkñkðeþo
h4. MkB«rík	{nkðehMðk {e	¼ÿfñ (¼ÿfñk)

¼øðøLk { nkðehLke SðLkÍ kØ¼e

- þ¼ Lkk { : ©e { nkðehMðk { e
- rðrþ»x rðþ»ký : [h { [eÚkFh
- íkeÚkFLkkuç { : [kðeMk { k
- ÁkðoíkeÚkFhku : É»k¼Éð, Ákki ðkkÚk ykrÉ h3 íkeÚkFhku
- ÁkðoíkeÚkFhúke yíkh { nkðehMðk { eLkkusL { : h3 { k ¼øðøLk Ákki ðkkÚkLkk rLkðkoy ÁkAe 178 ð»ku
- øík sL { kkkk©ík;kkLk : 11yþk - yk { øþk þkusæ ÷ þ
- øík sL { : ÁkwÁkkæþkhðíkMkf rð { kLk { kt ðeMk MkkøkhkÁk { ykþwðkæk Éð
- íkeÚkFh ÁkÉLke «króLkrfkhý: 'ðep MúkkLkf' Lkk { Lkk íkÁkLke ©ic ykhhÁLkk
- åpðLk { kMk yLkuríkrÚk : y»kkZ Mkwó
- åpðLk - Lkúk°k : fLþk
- åp { Lk-fkæ : { æþhkr°k
- ø¼kønhýLkkuMk { þ : åp { Lk rÉðMúke 83 { k rÉðMku
- r°þ ÷ kLk ø¼k¼ç kt hìkku : 6 { rnLkk yLku 1Ákk rÉðMk
- çkLku { kíkLkk WÉhLkku
- MÁkyøø¼k¼fkæ : 9 { rnLkk yLku 7kk rÉðMk
- sL { Lkku ykhu : [kúkkuykhuÁkþkuÚkðLku 7Ák ð»koyLku 8kk { rnLkk çkkfe níkk
- sL { Éþ : rðÉn (ðíkç k rçknkh)
- sL { ÉþLke hksÁkLke : ðþk ÷ e
- sL { - Lkøkh : úkr°kþfæøki { Lkøkh
- sL { - { nkÉþk : þrLk
- yíkhÉþk : çkÄ
- økkøk : fk~þÁk
- þkLk : { rn»k
- òík yLkufæ : jkkíkúkr°kþ yLku jkkík fæ-
- ðþ : ©kn

÷kALk - ®[öku	: 1008
ÉrØ	: 64 ÉrØLkk MØk{e
phehLkkuðýo	: Åkeík hØkLkk MkuðýosØku (nuð ýý)
çkkαÄkýLke Çezk	: yk{ ÷ fe Çezk yLkuríLÉwkf Çezk
çkα	: yLkík çkα : pheh çkαLke Mkkúku yíkñ= ykí{çkα
{Míkflke rØpukíkk	: rp¾kMÚkkLk (½ýñWLLkík)
pheh h[LkkLkñ{kÅk	: Åknñ=ñMk{ [íkññ + yα ÷ ufu [khuAçkykuMh¾k nñØkúke yrík MñÈh
WíMñÄ yØkñ=Úke ÈñnØkk{	: 7 nkúLkñ
ÅkíLkeLkñLkk{	: ØMkíkÅkñkLkk {nkMk{ík M{hØehLke Åkñke pØkÈk (i ùkkçkh {ík)
ÅkñkeLkñLkk{	: r«PÈpukLkk yúkØk ØMkíkk s{kr÷
s{kE	: úkr°kP fñz{kt ØMkíkk s{kr÷ Lkk{Lkk úkr°kP fñkh
ØññMÚkk©{LkkuMk{p	: 30 Ø»ko
{kíkk-rÅkíkkLke Økrík	: {kññy ÈØ÷kf
Èéúkk ÅkñuØkñkfÈkLk	: 3 yçks, 88 fhkz, 80 ÷k¾ MkkLkk{nkñ
Èéúkk {kMk yLkuríkrÚk	: {kØkMh ØÈe Èp{
Èéúkk M{p	: rÈØMkLkku [kúkuÅkñkñ
Èéúkk Lkú°k yLkuhkrp	: WñkhkVkØkñke, fLpñ hkrp
Èéúkk MÚkkLk	: fñzØkñ{Lkk ;kkLk¾zØLk{kt
Èéúkk Øñk	: ypkñf Øñk
ÈéúkkLke rprçkfk	: [ñ«¼k
Èéúkk Mkkúke	: yñ ÷k
Èéúkk Økññ	: MØp(MØpñ çkØ)
Èéúkk M{pñÈØñyLkñ	
Øññ«ÈkLk	: ÈØÈp
Èéúkk «kró Mkkúku;kkLk	: yZe îeÅk yLkuçkuMk{ññ MñÄe M{Lkñf «kýeykñkk {LkkØkík ¾kØkuòýe pñíknñ {Lk:ÅkPØ;kkLk

jainuniversity.org

सर्वे ज्ञानाय भवतु

Ēēukk Mk { PuMōefjīk : y^ṅMkk, MkīP ykrĒ
 { nkōūkku : Ākkt[
 Mkkzkčkkh ò»kkkk MkkĀLkk
 fkᵛLkk WĀkōMk : 4166 rĒōMk
 MkkĀLkfkᵛL { kt ĀkkykLkk
 rĒōMku : 349
 MkkĀLkfkᵛ { kt rLkyk : yfōkh yīk: { mōko
 rLkyLkkufkᵛ : 48 r { rLkx
 MkkĀLkfkᵛL { kt ykMkLk : { iīPīōuQ¼k Q¼k fkPkūMkoko { yj { kt
 «ūk { WĀkMkoko : f { kthōkk { Lke çknkh ykōē-k òýLke Lke [uçkᵛĒkLkk yAkzkūke { kh
 «ūk { Ākkyt : fkō÷kf MkrLLkōp { kt ĒēukkLk çkeò rĒōMku
 ¾ehūke Ākkyt fhkōLkkh : çknw- Lkk { Lkk çkññýuĀkkūkkLkk rLkōMūkkLkuōkñMūku ykĀkē-k Āk°k { kt
 Ākkt[«rīkūkkLkMūkᵛ : { kthkf MkrLLkōp { kt ĒRstīk íkkĀkMkLkk yk° { { kt
 pē-Ākkrý PūkkLkkuWĀkyō : yĀMūkf økñ { Lke çknkh WākLk { kt ykōē-k PūkkLk { tĒh { kt
 [zfkīpflk WĀkMkōkkkMōkᵛ : Ērūky òk [k÷kūke Wñkh òk [k÷k sōkLk { kōk { kt ykōē-k flkf¾÷
 yk° { { kt
 [zfkīpflke økrīk : p¼ ¼kōk { kt ykPwP Ākōyofhe ykX { kt Mōkōk { kt
 økPp÷f Mkkūku«ūk { { pKĀk : hksøkhLk WĀkhLkøkh Lk÷ĒkLke íklīkōkPpᵛk
 fkĀz çkLkōkLke Wākōk - pᵛk { kt
 { pKĀkLkkuMk { P : { nkōehLk çkeò [kīk { kMk Mk { Pu
 Mktōk { Lkk WĀkMkōkkkMūkᵛ : áZ¼q { { kt ykōē-k ĀkZk÷ WākLkLk Ākku-kp [īP { kt
 Mktōk { ufhē-kt WĀkMkōkko : h0
 Mktōk { Lke ūkPē-e ĀMūkrīk : RLjuyūkuĒō÷kf { kūke fkZe { pPku yLkuīkuĀkkūkkLke Ēōeyku
 Mkkūku { twĀkōkLk rP¾h Ākh hnōk ÷kōPku
 yLkP0«Ēp : { kx¼kōkūçkᵛkᵛLk Ākrū { rLkkhkLkkuhkZ «kīk, sūkk çku¼kōk yf Wñkh
 hkZ yLkuçkeòuĒrūky hkZ, òā [uōñūkeysP LkĒe

11 økyĀhkkktpfk

- rLkðkhý MÚkα : {αP { ĀkkðkĀkme
- ðP : {nkðeh Mðk {e 4h ð»kðkk yLku\$ÿ¼qík økkík { ĀkO ð»kðkk
- fðα;kkLkLkkuMk {P : ðpk¾ MĒe Ēp {Lkk MkPfkαy 43 ð»kðke ðPu
- fðα;kkLkLkkuMÚkα : ykSLkk rçknkh hkßP {kt ykðk= k st¼Pk økk { ĀkkMku
Ésðkr÷fk LkĒe ĀkkMku¾¼úkh
- rĒðMk yLku {máko : Mðúk rĒðMk yLkurðSP {máko
- fðα;kkLkLkðÿk yLku ykMkLk : pk÷ ðÿk yLku økkĒkanfk ykMkLk
- pk÷ðÿkLke ô [kE : h1 ĀLkwp
- fðα;kkLk Mk {P LkúíĀk : Aê (çkuWĀkðkMk)
- «Úk { ĒpLkkLkkurð»kP : Þrík Ā {q økþMÚk Ā {q økýĀhðkĒ
- íkeÚk (pkMkLk) Lke WíĀkrÿk
- ðPkhu? : fðα;kkLk «króLkk çkeò rĒðMkuçkeS ð¾¼íLkk Mk {ðMkhý Mk {Pu
- íkeÚkMÚkkĀkLkLkLk {kMk : ðpk¾ MĒe 11 yLkuríkrúk
- íkeÚkðkkurðāAĒ : Ākt [{kt ykhhLkk Að÷k rĒðMkLkk çku«nh çkkĒ
- «Úk { økýĀh : RLÿ¼qík
- «Úk { Mkaðe : [ĒLkçkkαk
- «Úk { ©kðf : Þ¾¼
- «Úk { ©krðfk : LkkøMkhrúLke ĀíLke Mku= Mkk
- {ÿP ¼ðík hkò : ©uÿf
- þkMkLk ÞúLkLkLk { : {kíkðk
- þkMkLk ÞrúkýeLkLk { : rMkðkrþfk
- økkþk÷fLke økrík : yáÞwíkfĒk {kt hh MkkøkhkĀk {Lke ĀMÚkríkðkαkuĒð çkLÞk ĀkAe
yLkf Ākrh¼úÿ ykuçkkĒ MkbPíðLke WĀk÷ĀçĀ Ākk {þy áZ «rík;k
{mLkLk ¼ð {kt fðαe çkLkeLkuĒ¾¼kLkkuÿík - Lkkþ fhþu
- {kúk øk {Lk : ykMkuðĒ y {kMkLk Mðkrík Lkú°kLke íku= k hkrþ {kt çkkðkð ð»kðke ðPu
- {kúLk÷ Mk {P : [ÿ LkkLk çkeò MðíMkhLk «eríkðĀk {rnLk {kt LkrĒðĀk Ākú {kt,
yĀðLkðþP yÚkðk WĀkþ { rĒðMku

jainuniversity.org

सर्व ज्ञानाय भवतु

{kük Mk {PLkiv {mqko

yLkuMÜkkLk

: MðkðkðkMð (ÄkkA÷e hkíkLk) {mqkð {kt «kr [Lk {økÄ (yðk[eLk rçknkh) {kt
ykð÷k Äkkðk- {aP {kt yÄkkÄkkÄkne {kt nÄMíkÄkkα hkòLkk fkhfðkkðke pkαk {kt

{kük Mk {PLkiv ykMkLk

: ÄkPðkMkLk yÜkðk ÄkÈkMkLk

{kük Mk {PLkiv Äk yLkuÈpLk:

AêLkivíkÄk yLku48 f÷kf MvÄe y¾z ÈpLk

{kük Mk {PLkiv ykhu

: [kük ykhhLkuyíku°ký ð»koyLku8kk {rnLk çkkfe níkk íPkhu

{kük {køkðke ÄkhÄkhk

: 3 Äkkx MvÄe yx÷ufu°ký rp»P «rp»P MvÄe.

{nkðehLke ÈpLkLkMÜkα:

ÈðrLkš {ík Mk {ðMkhý {kt yÜkðk Mðýof {÷ Äkh

ÈpLkLkLke ¼k»kk yLkuMk {P:

yÄð køkðke ¼k»kk {kt hks Mðkh, çkÄkhn yð fiv çku«nh yx÷ufu

A f÷kf

{nkðehLk pkMkLk {kt

fiv÷kyuíkèúkf h Lk {f {o

çkktePw?

: Äklnwk yLkute {æLku9 ÒPÄóík (1) ©uyf, (h) MvÄkki o (3) Äkne÷, (4) WÈkpe, (Äk) pð¼, (6) áZkPw (7) píkf, (8) Mv÷Mk, (9) hðíke

yðLkLk íkèúð {kt hij fPk

: MkíPfe

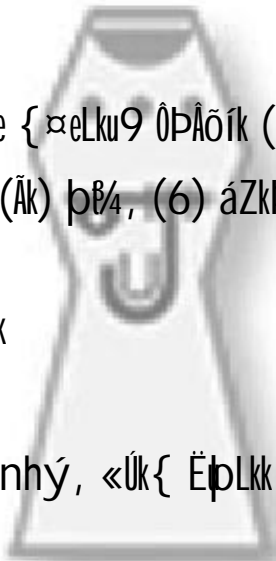
fPk ÈpLkLke WíÄkrYk

: ðp»kf Èpðk

ykùPðLkf ½xLkkyku

(yâAñ)

: Äkkt [(øk¼kÄknhý, «Ük { ÈpLkLk rLk»Vα ððkñ)

सर्व ज्ञानाय भवतु

¼øðøLk { nkðehLke rÈøktçkh - i ùkkçkh « {kýu {kLPíkk ¼È

(i ùkkçkh MkÈ¼øøkkùk)

(rÈøktçkh MkÈ¼øøkkùk)

MkÈ¼øø	Mk{kPkbk	Mk{krhMkPîkh	«ð [LkMkhhkù khk	ykð-PfrLkPðòik	nrhðpÁkmký	W{khÁkmký	rík÷kPÁkÚyr{
rÁkíkkLkLk{k	rMkØkÚko	rMkØkÚko	rMkØkÚko	rMkØkÚko	rMkØkÚko	rMkØkÚko	rMkØkÚko
{kíkkLkLk{k	r°kp÷k	r°kp÷k	r°kp÷k	r°kp÷k	r«Pfrhýe	r«Pfrhýe	r«Pfrhýe
SL{¼q{	-	fíçÁkñ	-	fíç÷Ákñ	fíçÁkñ	fíçÁkñ	fíç÷Ákñ
ápðLk-ríkrÚk	-	yk»khh MkÈe 6	-	-	-	yk»kZpð÷k 6	-
ápðLk-Lkùk°k	-	W{khhkVkØøkkùke	-	-	-	-	hk»kk
áp{Lk-MÚk÷	-	«kýík Mðøko	-	-	-	ÁkwÁkk#kh rð{kLk	ÁkwÁkk#kh rð{kLk
SL{ - ríkrÚk	-	[kÈ MkÈe 13	-	-	[Pk MkÈe 13	[Pk MkÈe 13	[Pk MkÈe 13
SL{ - Lkùk°k	-	W{khk VkØøkkùke	-	-	-	W{kh VkØøkkùke	-
ðýo	-	íkÁk÷k Mkùkk	íkÁk÷k Mkùkk	-	Mðýosðku	-	-
		sðkwøkkñkuðýo	sðkwøkkñkuðýo		Ák÷ku		
÷ùký	-	°Mn	°Mn	-	-	-	°Mn
pñh «{ký	7 nkùk	7 nkùk	-	7 nkùk	7 nkùk	7 nkùk	7 nkùk
fíçkhSðLk	-	30 ð»ko	-	30 ð»ko	30 ð»ko	30 ð»ko	30 ð»ko
hkBpfk÷	-	fPØLkùke	-	fPØLkùke	fPØLkùke	fPØLkùke	fPØLkùke
Èèkk - ríkrÚk	-	[Pk MkÈe 10	-	-	{køkp»kof]10	{køkp»kof]. 10	{køkp»kof]. 10
Èèkk - Lkùk°k	-	W{khVkØøkkùke	-	-	-	W{khk	-
ÈèkkMkùke	yfíkfe	yfíkfe	-	yfíkfe	yfíkfe	yfíkfe	yfíkfe
«ùk{ íkÁk	çk÷k	çk÷k	-	çk÷k	çk÷k	ík÷k	°ký WÁkØMk
«ùk{ yknkhÈkLk	çkn÷	çkn÷	-	çkn÷	çkn÷	fç	-
«ùk{ Ákñýk Lkw							
MÚk÷	fkØ÷kføkk{k	fkØ÷kføkk{k	-	fkØ÷kføkk{k	fíçÁkñ	fíç÷økk{k	-
AÈMÚkfk÷	-	Mkzçkçkh Lku	-	Mkzçkçkh ð»ko	1h ð»ko	1h ð»ko	1h ð»ko
		1Ák rÈðMk					
fð÷çkkLk ríkrÚk	-	ðp¾¼ MkÈe10	-	ðp¾¼ MkÈe10	ðp¾¼ MkÈe10	ðp¾¼ MkÈe10	ðp¾¼ MkÈe10
fð÷çkkLk Lkùk°k	-	W{khkVkØøkkùke	-	nMíkk#khk	-	{½k	-
fð÷çkkLk MÚk÷	-	SÁB¼fklkøthe	-	-	-	ÉSðkr÷fklkÈe	ÉSf]÷k LkÈe
						{Lkñh ðhLk}	
[iP ð]k	pk÷	-	-	-	pk÷	-	-
økýÁh	11	11	11	11	11	-	11
«ùk{ rþ»P	RLý¼qík	RLý¼qík	RLý¼qík	-	RLý¼qík	-	RLý¼qík
«ùk{ rþ»Pk	[ÈLk	[ÈLkçk÷k	[ÈLk	-	[ÈLk	[ÈLk	[ÈLk
MkÁwMkí'pk	-	14,000	14,000	14,000	14,000	14,000	14,000
Mkkaðe Mkí'pk	-	36,000	36,000	-	3Ák,000	36,000	36,000
°kðf Mkí'pk	-	1Ák,9,000	1,Ák9,000	1,Ák9,000	1,00,000	1,00,000	1,00,000
°krðfk Mkí'pk	3,18,000	3,18,000	3,18,000	-	3,00,000	3,00,000	3,00,000
fð÷çkkLk	-	700	-	700	700	700	700
{Lk:ÁkPð÷çkkLk	-	ÁkOO	ÁkOO	-	ÁkOO	ÁkOO	ÁkOO

(i ũkkçkh MkÉ¼oøkũk)

(rÉoçkh MkÉ¼oøkũk)

MkÉ¼o	Mk{kPkbk	Mk{krhMkPîkh	«ð [LkMkhhkũ khk	ykð-PfrLkPŕõik	nrdõpÁkũkũ	W{khÁkũkũ	rík=kPÁkũrŕk
yðÄjkkke	3,18,000	3,18,000	3,18,000	-	300000	300000	300000
ðrçP ÷ÄçÄÁkhe	-	700	700	-	700	900	900
ÁkPÁkhe	300	300	-	-	300	300	300
ðkÉe	400	400	-	400	-	400	400
©{ySðlk	-	4h ð»ko	-	4h ð»ko	4h ð»ko	-	-
ykP»{kũ	-	7h ð»ko	-	7h ð»ko	7h ð»ko	7h ð»ko	7h ð»ko
rLkðkũ - íkÁk	-	h - WÁkðkMk	-	-	-	-	-
rLkðkũ - ríkŕũk	-	fíŕíkffŕŕý30	fíŕíkffŕŕý 14	-	fíŕíkffŕŕý 14	fíŕíkffŕŕý 14	-
rLkðkũ Lkũk°k	Mðkŕík	-	-	-	-	Mðkŕík	-
rLkðkũ Mũk°	-	ÁkðkÁkhe	-	ÁkðkÁkhe	-	-	ÁkðkÁkhe
rLkðkũ Mkkũke	-	1	1	1	h6	1000	1
ÁkPŕð Lkk{	LkÉLk	-	-	-	LkÉ	LkÉ	-

jainuniversity.org

.....

सर्व ज्ञानाय भवतु